

iff Pensioenfonds

Jaarverslag 2022

23 juni 2023

Inhoudsopgave

1. Verslag van het bestuur	3
Voorwoord	3
Kerncijfers	5
Karakteristieken van het pensioenfonds	5
Organisatie van het pensioenfonds	8
Pensioenparagraaf	12
Financiële paragraaf	14
Actuariële paragraaf	16
Beleggingen	19
Risicomanagement	24
Governance en compliance	27
Ontwikkelingen	28
Vooruitblik	30
2. Verslag van Visitatiecommissie	31
Inleiding	31
Oordeel & bevindingen	31
Reactie bestuur op verslag van de visitatiecommissie	35
3. Verslag van Verantwoordingsorgaan	36
4. Jaarrekening	38
Balans per 31 december	38
Rekening van baten en lasten	39
Kasstroomoverzicht	40
Toelichting algemeen	41
Toelichting op de balans per 31 december	50
Risicobeheer	61
Toelichting op de rekening van baten en lasten	66
5. Overige gegevens	75
Resultaatsbestemming volgens statuten	76
Actuariële verklaring	77
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	80
Bijlage A - Trefwoorden	86
Bijlage B - Afkortingen	88

1. Verslag van het bestuur

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van het IFF Pensioenfonds over 2022. Graag wil ik kort toelichten wat de belangrijkste gebeurtenissen zijn geweest in 2022. Daarnaast vooruitkijken naar 2023 en ingaan op de Wet toekomst pensioenen, die op het moment van het schrijven van het voorwoord van dit jaarverslag nog ter beoordeling bij de eerste kamer ligt.

2022 was een jaar met twee gezichten: enerzijds hebben we de corona epidemie achter ons gelaten. Na bijna 2 jaar beperkingen in het openbare leven en vrijwel uitsluitend digitaal vergaderen, is het erg prettig om weer echt bij elkaar te komen met het bestuur en de verschillende commissies. Persoonlijk contact is enorm waardevol bij evenwichtige afweging van besluiten die we nemen als bestuur.

Maar in 2022 startte ook de oorlog in Oekraïne. Naast het veroorzaken van veel menselijk leed, had en heeft deze een sterke invloed op de wereldeconomie. De ontstane energiecrisis en beperking van uitvoer van graan hebben geleid tot het sterk oplopen van de prijsinflatie. De inflatie werd verder ook aangewakkerd door de sterke vraag naar ingrediënten en materialen na de covid periode.

Door de centrale banken zijn rente percentages versneld verhoogd in 2022, om de inflatie te bestrijden. Stijgende rentes hebben een positief effect op de dekkingsgraad van IFF Pensioenfonds. Er is minder vermogen nodig om aan de toekomstige verplichtingen te voldoen. Maar stijgende rentes hebben een verlagend effect op de beleggingen van het fonds. We hebben in 2022 een behoorlijk verlies geleden op onze beleggingen, maar toch een sterk gestegen dekkingsgraad.

Door de goede dekkingsgraad is IFF Pensioenfonds in staat geweest een uitzonderlijke toeslag te verlenen van 5,6 procent. Hierbij is gebruik gemaakt van een afspraak dat bij bijzondere omstandigheden een eenmalige toeslag verleend kan worden. Deze eenmalige toeslag komt bovenop een reguliere maximale toeslag van 4 procent, die is vastgelegd tussen IFF en IFF Pensioenfonds.

Met een prijsindex cijfer van 16,9 procent heeft dit wel geleid tot een verdere verhoging van de indexatieachterstand.

Na uitgebreid onderzoek en afwegingen in de afgelopen 1,5 jaar heeft het fonds in 2022 zijn beleggingsportefeuille omgezet van passief naar meer actief beleggen. Door het volgen van de algemene beurs index in passief beleggen ontstond een concentratierisico, waarbij de waarde van de beleggingen voornamelijk werd bepaald door grote fondsen. Daarnaast is het mogelijk om ESG criteria meer mee te laten wegen in een specifieke portefeuille.

Vooruitkijkend naar 2023 en 2024 is het belangrijkste onderwerp de Wet toekomst pensioenen. De verwachting is dat deze wet op 1 juli 2023 ingaat na goedkeuring door de Eerste Kamer. Door deze wet verandert de pensioenopbouw met meer individuele keuzes en een pensioenuitkering die sterker meebeweegt met het rendement op het belegd vermogen. Voor IFF pensioenfonds betekent dit dat we voorbereid moeten zijn op deze veranderingen. Er zullen keuzes gemaakt moeten worden over de vorm van het toekomstig pensioen, alsmede ook wie het toekomstige pensioen voor IFF medewerkers, gepensioneerden en inactieven, gaat uitvoeren. Als bestuur zullen we u op de hoogte houden van alle ontwikkelingen binnen het IFF Pensioenfonds.

De goede dekkingsgraad en de indexatie laten zien dat we ook het afgelopen jaar weer alles gedaan hebben om de belangen van onze stakeholders (zoals geformuleerd in onze missie) te behartigen. Rest mij nog u namens het bestuur en alle betrokken commissies te bedanken voor het in ons gestelde vertrouwen.

Kees Wisse

Voorzitter IFF Pensioenfonds

Kerncijfers

(bedragen in duizenden euro's)

	2022	2021	2020	2019	2018
Deelnemers					
Aantal actieve deelnemers	1.094	1.099	1.066	1.064	1.053
Aantal gewezen deelnemers	1.066	975	916	867	807
Aantal pensioengerechtigden	564	557	545	532	528
Totaal	2.724	2.631	2.527	2.463	2.388
Pensioenactiviteiten					
Premie werkgeversdeel	14.817	12.604	10.781	9.793	8.875
Premie werknemersdeel	<u>2.354</u>	<u>2.209</u>	<u>2.026</u>	<u>1.897</u>	<u>1.681</u>
Totaal premies risico pensioenfonds	17.171	14.813	12.807	11.690	10.556
Inkomende waardeoverdrachten	659	537	291	294	266
Uitgaande waardeoverdrachten	1356	518	156	120	295
Pensioenuitkeringen	9.178	8.891	8.779	8.698	8.538
Vermogen					
Stichtingskapitaal en reserves	77.742	82.753	53.695	56.607	51.917
Technische voorz risico pensioenfonds	314.493	408.816	426.640	377.970	321.146
Dekkingsgraad					
Nominale dekkingsgraad	124,7%	120,2%	112,6%	115,0%	116,2%
Beleidsdekkingsgraad	128,6%	117,5%	108,1%	114,4%	119,5%
Vereiste dekkingsgraad volgens FTK	114,1%	114,7%	114,5%	115,3%	115,3%
Beleggingen					
Vastgoed en aandelen	143.492	154.346	137.047	125.169	98.991
Vastrentende waarden ¹	246.127	330.157	342.291	307.285	271.908
Overig, per saldo	204	91	104	51	48
Totaal	389.823	484.594	479.442	432.505	370.947
Resultaat beleggingen					
Totaal beleggingsopbrengsten	-106.402	5.126	41.420	58.548	3.358
Rendement beleggingen	-21,6%	0,7%	9,4%	15,8%	0,9%
Kostenratio's					
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (bedragen in euro's)	541	500	493	500	506
Kosten vermogensbeheer/gemiddeld belegd vermogen	0,59%	0,56%	0,50%	0,49%	0,53%
Transactiekosten/gemiddeld belegd vermogen	0,05%	0,04%	0,04%	0,03%	0,04%

¹ Inclusief beleggingen ter afdekking renterisico (vastrentende waarden en rentederivaten)

Karakteristieken van het pensioenfonds

Juridische structuur

Stichting IFF Pensioenfonds - hierna te noemen IFF Pensioenfonds - is opgericht in 1941, heeft haar statutaire zetel in Hilversum en is ingeschreven bij het stichtingenregister van de Kamer van Koophandel te Almere onder nummer 41192479. IFF Pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Adresgegevens

Correspondentieadres: Verrijn Stuartlaan 1F, 2288 EK Rijswijk
E-mail: iffpensioenfonds@montaepartners.nl

De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 28 december 2021.

De werkgever IFF kent een pensioenregeling bestaande uit drie componenten:

- een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling voor alle werknemers met een gemaximeerde opbouw; uitgevoerd door IFF Pensioenfonds;
- een premieregeling voor pensioenopbouw boven het bovengenoemde maximum, tot aan het wettelijk maximum; uitgevoerd door Lifesight;
- een vrijwillige netto premieregeling voor pensioenopbouw boven het wettelijk maximum; uitgevoerd door Lifesight.

Dit jaarverslag betreft uitsluitend IFF Pensioenfonds en de door haar uitgevoerde middelloonregeling.

Statutaire doelstelling

IFF Pensioenfonds draagt de verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering van de pensioenregelingen voor actieve deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden in overeenstemming met de bestaande wet- en regelgeving.

Statutair is de doelstelling als volgt geformuleerd: het treffen van de pensioenvoorzieningen ter zake van ouderdom en overlijden voor degenen die als deelnemer zijn aangemeld, in overeenstemming met de reglementen in de ruimste zin genomen.

Hiertoe heeft IFF Pensioenfonds een overeenkomst gesloten met International Flavors & Fragrances I.F.F. (Nederland) B.V. (hierna te noemen: IFF).

IFF Pensioenfonds voert een beleid dat in overeenstemming is met de statutaire doelstelling. Dit beleid is vastgelegd in beleidsdocumenten waarvan de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) de belangrijkste is. Deze ABTN is voor het laatst geactualiseerd op 30 juni 2022 en is van toepassing sinds die datum.

Missie

Het behartigen van de belangen van alle stakeholders van IFF pensioenfonds in uitvoering en advies, en daarbij een zo optimaal mogelijke uitkering te verzorgen middels een zelfstandig pensioenfonds voor (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en nabestaanden.

Visie

IFF Pensioenfonds wil een goede uitkering kunnen verzorgen, die koopkrachtbestendig is en die in lijn is met de pensioenambities, die de sociale partners van IFF hebben afgesproken.

Ambitie

IFF Pensioenfonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is om over een reeks van jaren de opgebouwde pensioenen van de actieve en premievrije deelnemers alsmede de reeds ingegane pensioenen te verhogen met gemiddeld 80% van de relatieve stijging van het prijsindexcijfer.

Financiële koers

Daartoe dienen te allen tijde voldoende financiële middelen beschikbaar te zijn. Om dit te realiseren, volgt IFF Pensioenfonds een beleggingsstrategie, die is gericht op het behalen van voldoende rendement zonder onnodige risico's te nemen. Maatschappelijk verantwoord beleggen speelt hierbij een steeds belangrijker rol.

Communicatie en Transparantie

Vertrouwen in IFF Pensioenfonds kan alleen gerealiseerd worden door evenwichtige, transparante, begrijpelijke en tijdige communicatie naar de belanghebbenden over stand van zaken van IFF Pensioenfonds, en over wijzigingen in wet en regelgeving die van invloed zijn op IFF Pensioenfonds. Door inzet van verschillende communicatiemiddelen voorziet IFF Pensioenfonds de deelnemers van een informatiestroom, waarmee zij inzicht kunnen krijgen in de bijdrage die de pensioenregeling levert aan hun persoonlijke pensioenambities.

Integer & professioneel Bestuur

Het behartigen van de belangen van alle stakeholders staat voor het bestuur van IFF Pensioenfonds voorop. Evenwichtigheid in besluitvorming, waarbij deze belangen zorgvuldig worden beoordeeld en afgewogen vormen de basis van een integer bestuur. Elk bestuurslid is verantwoordelijk voor de belangen van alle deelnemers gezamenlijk en moet zonder ruggenspraak, onafhankelijk besluiten kunnen nemen. Dit is vastgelegd in een functieprofiel voor bestuursleden. De professionaliteit wordt middels individuele evaluaties en een groepsevaluatie jaarlijks getoetst. Daarnaast wordt middels een opleidingsplan continu het kennisniveau en de aanscherping van competenties bevorderd. Het bestuur agendeert aan het einde van het lopende kalenderjaar het opleidingsplan voor het komende kalenderjaar

Zelfstandigheid

Het bestuur en de werkgever onderschrijven de ambitie om IFF Pensioenfonds zelfstandig te besturen. Een zelfstandig pensioenfonds wordt gezien als meerwaarde voor IFF. Een zelfstandig pensioenfonds is in lijn met en gebaseerd op de kernwaarden van IFF: een hoge mate van betrokkenheid, passie, creativiteit en expertise. Door steeds hogere vereisten aan de professionalisering van het besturen van een pensioenfonds is het noodzakelijk alternatieven voor een zelfstandig pensioenfonds te blijven evalueren.

Strategie

Om de missie en visie te kunnen realiseren, volgt IFF Pensioenfonds een strategie die bestaat uit de volgende kernpunten:

Continuïteit bestuur

De ambitie om als zelfstandig pensioenfonds te opereren is gebaseerd op een meerwaarde voor de deelnemers, die door de sponsor sterk wordt onderkend en ondersteund. IFF Pensioenfonds kent een lange traditie; het bestaat sinds 1941. De grote mate van betrokkenheid uit zich in het feit dat het volledige bestuur en alle commissies bestaan uit IFF-medewerkers en oud-medewerkers. De hogere eisen aan professioneel bestuur en tijdsbelasting maken het noodzakelijk een pool van aspirant-leden te hebben, die opgevallen bestuursposities snel en adequaat kunnen invullen. Een actief wervingsbeleid,

opleidingsbeleid en instroom van aspirant-bestuursleden via commissies en het verantwoordingsorgaan moet de continuïteit helpen waarborgen. De paritaire bestuursvorm maakt het mogelijk om, indien noodzakelijk, externe bestuursleden aan te stellen.

Zelfstandigheid pensioenfonds

De intentie om IFF Pensioenfonds zelfstandig voort te zetten, zal continu getoetst moeten worden op basis van effectiviteit, kosten, meerwaarde voor sponsor en deelnemers en ontwikkelingen op het gebied van wetgeving. Alternatieven, zoals een APF, zullen actief gemonitord worden.

Uitbesteding & Advies

Het pensioenbestuur laat zich voor de ontwikkeling, uitvoering en monitoring van het beleid adviseren en bijstaan door externe deskundigen. De administratie is ondergebracht bij de Blue Sky Group. Daarnaast zijn de werkzaamheden van het Bestuurssecretariaat uitbesteed. De juridische en actuariële advisering ligt in eerste instantie bij Willis Towers Watson (WTW). Wanneer dat nodig of wenselijk wordt geacht, vraagt het bestuur een second opinion aan bij de Blue Sky Group. De advisering over communicatie gebeurt door de Blue Sky Group. Uitbesteding verlicht de operationele taken van het bestuur en draagt (in)direct bij aan het vier ogen principe.

IFF Pensioenfonds ontwikkelt een beleid om op een kostenefficiënte wijze en met zorgvuldig afgewogen risico's te allen tijde de pensioenambities te kunnen realiseren. Dit beleid wordt voortdurend gemonitord en bijgesteld. Een belangrijk uitgangspunt voor dit beleid is de risicohouding die door de sociale partners is vastgesteld. Ook zal IFF Pensioenfonds de sociale partners gevraagd en ongevraagd adviseren over aangelegenheden die verband houden met de pensioenregeling.

Organisatie van het pensioenfonds

Samenstelling van het bestuur

IFF Pensioenfonds heeft een paritair samengesteld bestuur dat zich terzijde laat staan door externe actuarissen, een externe accountant, een bestuursbureau, diverse commissies en een verantwoordingsorgaan. IFF Pensioenfonds heeft geen personeel in dienst.

Het bestuur is samengesteld uit 3 leden namens van de werkgever, 2 leden op voordracht van de werknemers, en 1 lid gekozen door de gepensioneerden. De zittingsperiode van de bestuursleden is 4 jaar.

Conform de statuten, reglementen en ABTN heeft het bestuur de volgende taken en verantwoordelijkheden:

- het algemeen beleid van het fonds vaststellen.
- alle besluitvorming binnen het fonds;
- verantwoording afleggen aan het verantwoordingsorgaan.

Op 31 december 2022 was het bestuur als volgt samengesteld:

Bestuurslid	Op voordracht van	Functie	Aftredend
ir. C.A. Wisse (1971)	Directie	Voorzitter	2026
H.W. Lonterman (1951)	Ondernemingsraad	Secretaris	2025
Mevr. drs. H.E. Niekus-van Waveren (1969)	Directie	Penningmeester	2026
drs. J.A. Ambergen (1962)	Directie	Lid	2026
Mevr. E.G.M. Brundel, BAS (1977)	Ondernemingsraad	Lid	2026
G.P.C. Aarts (1944)	Gepensioneerden	Lid	2024

Dagelijks bestuur en dagelijkse leiding

Het dagelijks bestuur van het pensioenfonds wordt gevormd door de voorzitter, de penningmeester en de secretaris. Bij de uitoefening van hun functie worden zij ondersteund door het bestuursbureau en externe adviseurs.

Conform de statuten, reglementen en ABTN van het pensioenfonds heeft het dagelijks bestuur de volgende taken en verantwoordelijkheden:

- het fonds besturen en het dagelijks beleid bepalen binnen het mandaat dat het van het bestuur heeft gekregen;
- besluiten van het bestuur voorbereiden en uitvoeren;
- de activiteiten van het fonds beheren en het uitbestedingsbeleid uitvoeren binnen het mandaat dat het van het bestuur heeft gekregen en voor zover dat is toegestaan door de wet- en regelgeving;
- zorgen dat de statuten en reglementen en de overige juridische documenten van het fonds binnen de gestelde termijnen voldoen aan de wet- en regelgeving;
- het bestuur adviseren;
- het fonds vertegenwoordigen met inachtneming van de wet- en regelgeving;
- toezien op het uitvoeren van de financiële administratie.

Samenstelling commissies

Beleggingsadviescommissie (BAC)

De BAC ondersteunt het bestuur bij het opstellen en uitvoeren van het strategisch beleggingsbeleid. Deze commissie heeft een voorbereidende en adviserende rol en voert het door het bestuur vastgestelde strategisch beleggingsbeleid uit.

In maart 2022 is de heer Ralph van den Berg afgetreden als lid van de BAC. De heer Jeroen van Noorden is per maart 2022 toegetreden als toehoorder. Daarnaast is ook Enna van den Brand ,voorzitter van het Verantwoordingsorgaan, toegetreden als toehoorder.

Per 31 december 2022 bestaat de BAC uit de volgende leden:

- De heer drs. J.A. Ambergen (voorzitter)
- De heer V. van 't Hoofd
- De heer A. Boogaard
- De heer J. van Noorden (toehoorder)
- Mevrouw E. van den Brand (toehoorder)

Risicomanagementcommissie (RMC)

Sinds de invoering van IORP II wetgeving heeft risicomanagement een eigen plaats binnen de governance van het pensioenfonds. Ter ondersteuning van het bestuur en specifiek de sleutelfunctiehouder risicobeheer is de RMC opgericht. De RMC richt zich op de niet-financiële risico's. De scope van de commissie omvat:

- het ontwikkelen van een strategische visie op en het uitvoeren van een periodieke toetsing van het integraal risicomanagement en de risicobeheersing;
- toezicht houden op de uitvoering van de operationele controle op niet-financiële risico's;
- identificeren van mogelijke nieuwe niet-financiële risico's en beheersmaatregelen voor deze risico's.

Per 31 december 2022 bestaat de RMC uit de volgende leden:

- Mevrouw H.E. Niekus-van Waveren (voorzitter)
- De heer B. Lonterman
- De heer H. Leijs
- De heer G. Aarts

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie ondersteunt het bestuur bij het uitvoeren van het communicatiebeleid. Het communicatiebeleidsplan wordt door de commissie voorbereid en, na goedkeuring door bestuur, uitgewerkt in een jaarlijks communicatiewerkplan.

De communicatiecommissie wordt ondersteund door communicatieadviseurs van de Blue Sky Group.

Per 31 december 2022 bestaat de Communicatiecommissie uit de volgende leden:

- Mevrouw E.G.M. Brundel (voorzitter)
- De heer B. Lonterman
- Mevrouw I. van Veen (tot 1 oktober 2022)
- Mevrouw I. van Vlimmeren (vanaf 1 oktober 2022, tijdelijke vervanging mevrouw I. van Veen)

Financiële Monitoring Commissie (FMC)

De FMC bestaat uit de voorzitter en de extern adviseur van de BAC en de accountmanager van Blue Sky Group. De taak van deze commissie is het monitoren van de financiële markten en de impact op de portefeuille van het pensioenfonds. De bevindingen van de FMC worden teruggekoppeld naar de BAC en het bestuur.

Per 31 december 2022 bestaat de FMC uit de volgende leden:

- de heer J.A. Ambergen (voorzitter)
- de heer M. Vet (WTW)
- de heer B.J. Willemsen (BSG)

Verkiezingscommissie

Deze commissie wordt actief indien er in het bestuur of het verantwoordingsorgaan een nieuwe vertegenwoordiger vanuit de gepensioneerden moet worden gekozen. In 2022 waren er geen verkiezingen, dus is de commissie niet actief geweest.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan (VO). Het VO bestaat uit drie leden: één namens de werkgever, één namens de werknemers en één namens de gepensioneerden.

Op 31 december 2022 was het VO als volgt samengesteld:

Verantwoordingsorgaan	Benoemd door	Functie	Aftredend
Mevr. E. van den Brand (1961)	Ondernemingsraad	Voorzitter	2026
D. J. van der Mee (1980)	Directie	Secretaris	2025
G.P. van Es (1947)	Gepensioneerden	Lid	2023

Het verslag van het verantwoordingsorgaan staat op pagina 36 van dit jaarverslag.

Visitatiecommissie

Het interne toezicht van het pensioenfonds wordt uitgevoerd door een visitatiecommissie, bestaande uit drie onafhankelijke leden. Hiertoe heeft het pensioenfonds een overeenkomst afgesloten met VCHolland. Benoeming van de visitatiecommissie geschiedt door het bestuur na een bindende voordracht door het verantwoordingsorgaan.

De visitatiecommissie 2022 bestaat uit:

- Mevrouw M. Simons
- De heer J. Ruben
- De heer J. Nieuwenhuizen

De visitatie over 2022 heeft in het eerste kwartaal van 2023 plaatsgevonden. De samenvatting van het rapport en het oordeel van de visitatiecommissie is in dit jaarverslag opgenomen op pagina 31.

Sleutelfuncties

Het houderschap van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd in het bestuur. Mevrouw Niekus - Van Waveren is de sleutelfunctiehouder. De sleutelfunctiehouder wordt ondersteund door de Risicomanagementcommissie voor de niet-financiële risico's. Voor de financiële risico's wordt de sleutelfunctiehouder ondersteund door de BAC.

Het houderschap en de vervulling van de sleutelfunctie actuariael zijn uitbesteed aan de waarmerkend actuaris, Sprenkels. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst. De heer J. Stelder is aangesteld als sleutelfunctiehouder interne audit.

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoering van de pensioen- en de beleggingsadministratie is uitbesteed aan Blue Sky Group. Daarnaast verricht Blue Sky Group operationele actuariële werkzaamheden, zoals het opstellen van de dekkingsgraadberekening, het opstellen van de premienota, berekening van de jaarlijkse afkoop- en flexibiliseringsfactoren, het actuariael jaarwerk en het opstellen van de verslagstaten ten behoeve van De Nederlandsche Bank. Met Blue Sky Group is een uitbestedingsovereenkomst gesloten.

Vermogensbeheerders

Het IFF Pensioenfonds werkt voor het beheer van de beleggingsportefeuille samen met de onderstaande externe vermogensbeheerders:

- vastrentende waarden: Robeco en M&G;
- onroerend goed: M&G en CBRE Real Estate;
- aandelen: Robeco en Willis Towers Watson.

Deze vermogensbeheerders zijn verantwoordelijk voor de selectie en de timing van de transacties in de door hen beheerde portefeuilles binnen de geldende mandaten. Zij worden aangestuurd door de voorzitter van de BAC, die opereert binnen zijn mandaat van het bestuur.

Adviseurs en ondersteuning

Het IFF Pensioenfonds wordt geadviseerd en ondersteund door onderstaande externe partijen:

- onafhankelijke accountant: PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.;
- waarmerkend actuaris: Sprenkels;
- adviserend actuaris: Willis Towers Netherlands B.V.;
- adviseur BAC: Willis Towers Netherlands B.V.;
- compliance officer: IFF Nederland;
- bestuursbureau: Montae & Partners (per 1 maart 2022).

Pensioenparagraaf

Binnen het pensioenfonds bestaat de pensioenregeling en de prepensioenregeling.

Pensioenuitkeringen

Het totaal van de pensioenbetalingen was op jaarbasis (in euro's):

Ouderdomspensioen (inclusief prepensioen)	7.486 duizend
Nabestaandenpensioen	1.649 duizend
Wezenpensioen	21 duizend
Totaal	9.156 duizend

Afkoop kleine pensioenen

In het afgelopen jaar zijn 4 kleine pensioenen afgekocht met een afkoopwaarde van in totaal 22 duizend. Dit betreffen afkopen op de pensioendatum en afkopen van bijzonder nabestaanden pensioen.

Pensioenregeling

De pensioenregeling heeft de volgende kenmerken:

- **Pensioen:** dit is een middelloonregeling. Deelnemer is iedereen die in dienst is getreden van IFF (Nederland) B.V.
- **Pensioenleeftijd:** de pensioenrichtleeftijd is 67 jaar. Daadwerkelijke pensionering vindt plaats wanneer de AOW-gerechtigde leeftijd wordt bereikt. Het opgebouwde pensioen wordt dan actuariael aangepast aan deze vervroeging.
- **Pensioengevend salaris:** de som van 13 maal de vastgestelde maandverdiens te en de vastgestelde vakantietoeslag. Op 1 januari 2022 is het maximum pensioengevend salaris vastgesteld op € 68.938.
- **Toeslagbeleid:** het pensioenfonds kent een voorwaardelijke toeslagregeling. De toe te kennen toeslag is afhankelijk van de dekkingsgraad en de consumentenprijsindex (gemeten van oktober tot oktober), en bedraagt maximaal 4% per jaar. Zie verder hoofdstuk 'Financiële Informatie' onder 'Toeslagverlening'.
- **Franchise:** per 1 januari 2022 bedroeg de franchise: € 19.599. De franchise wordt elk jaar geïndexeerd met de "CBS Consumentenprijsindex alle huishoudens, afgeleid" voor de periode van oktober tot oktober.
- **Pensioengrondslag:** het verschil tussen het pensioensalaris en de franchise.
- **Vakantietoeslag:** 8%
- **Opbouwpercentage vast salaris:** voor ouderdomspensioen wordt (met inachtneming van de bepalingen uit de pensioenregeling) jaarlijks 1,875% van de voor dat jaar geldende pensioengrondslag opgebouwd. Voor nabestaandenpensioen bedraagt de jaarlijkse opbouw 70% van de jaarlijkse opbouw van ouderdomspensioen.
- **Nabestaandenpensioen:** dit is 70% van het te bereiken ouderdomspensioen. Voor het nabestaandenpensioen dat niet is opgebouwd, is dit pensioen op risicobasis gedekt tot aan de pensioendatum. Voor elk kind jonger dan 18 jaar wordt wezenpensioen opgebouwd ter grootte van maximaal 14% van het te bereiken ouderdomspensioen.
- **Eigen bijdrage:** Actieve deelnemers betalen een werknemerspremie van 7% van de pensioengrondslag. Deelnemers die op 31 december 2002 in dienst van de werkgever waren betalen een premie van 3,5% van de pensioengrondslag.

Mutatieoverzicht deelnemers

Op 31 december 2022 was het aantal deelnemers als volgt:

	Vrouwen	Mannen	Totaal
Aantal deelnemers	399	695	1.094
Gewezen deelnemers met premievrije rechten	423	643	1.066
Gepensioneerden:			
met ouderdomspensioen	73	317	390
met nabestaandenpensioen	150	16	166
met wezenpensioen	5	3	8
Totaal	1.050	1.674	2.724

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Gepensioneerden
Eindstand 31 december 2021	1.099	975	557
Afkoop	0	-3	0
In dienst	167	0	0
Overlijden verzekerde	-1	-1	-15
Expiratie tijdelijk ouderdomspensioen	0	1	-1
Pensionering	-12	-11	23
Uit dienst	-159	159	0
Waardeoverdracht	0	-52	0
Interne Waardeoverdracht	0	-2	0
Eindstand 31 december 2022	1.094	1.066	564

Prepensioenregeling

- **Prepensioen:** dit is een gesloten regeling, zonder opbouw.
- **Prepensioenleeftijd:** 62 jaar. De prepensioendatum kan onder bepaalde voorwaarden worden vervroegd tot uiterlijk de 55-jarige leeftijd of uitgesteld tot de 65-jarige leeftijd.
- **Toeslagverlening:** zie onder Pensioenregeling.

Deelnemers prepensioenregeling

Op 31 december 2022 hadden nog 2 deelnemers een ingegane prepensioenregeling.

Pensioenverplichtingen en pensioenvermogen

Het bedrag van pensioen- en prepensioenverplichtingen is het totaal van alle per 31 december 2022 aan de deelnemers van het fonds toegekende pensioen- en prepensioenaanspraken. Het totaal van de pensioenverplichtingen is in het jaar gedaald naar € 314.493 duizend. Bij de vaststelling van de waarde van de verplichtingen wordt onder andere uitgegaan van de levensverwachtingen zoals die blijken uit de overlevingstafels, vermeld in het actuariële verslag

De pensioenverplichtingen moeten worden gedekt door het pensioenvermogen. Ultimo 2022 bedraagt het pensioenvermogen € 395.851 duizend. Alle pensioenaanspraken zijn gedekt.

Financiële paragraaf

De feitelijk ontvangen premie, de zuiver kostendeekkende premie en de gedempte kostendeekkende premie in 2022 zijn hieronder weergegeven.

Feitelijk ontvangen premie	€ 17.171 duizend
Zuiver kostendeekkende premie	€ 17.876 duizend
Gedempte kostendeekkende premie	€ 17.442 duizend

De feitelijk ontvangen premie is de premie die IFF en de deelnemers werkelijk hebben betaald aan het fonds (werkgeversdeel € 14.817 duizend, werknemersdeel € 2.354 duizend).

In 2022 heeft de werkgever een extra bijdrage gestort van € 6.599 duizend om de premie op het kostendeekkende niveau te brengen. Dit bedrag is eind september 2021 vastgesteld waardoor er een verschil kan ontstaan tussen de feitelijk ontvangen premie en de zuiver kostendeekkende premie. Deze extra bijdrage was nodig om de premie op het kostendeekkende niveau te brengen. Deze extra storting is in het werkgeversdeel van de premie opgenomen.

De feitelijke premie is in het boekjaar 2022 lager dan de zuiver kostendeekkende premie. De feitelijke premie in het boekjaar 2022 is ook lager dan de gedempte kostendeekkende premie.

De kostendeekkende premie is de berekende premie rekening houdend met de DNB rentetermijnstructuur per 31 december 2021.

De gedempte kostendeekkende premie is per 31 december 2021 berekend op basis van de gemiddelde marktrente over 36 maanden.

Dekkingsgraad

	Beleids- dekkingsgraad	Nominale dekkingsgraad	Vereist vermogen	Reserve positie	
Ultimo eerste kwartaal	119,2%	124,9%	114,1%	5,1%	
Ultimo tweede kwartaal	121,9%	129,3%	114,2%	7,7%	
Ultimo derde kwartaal	125,4%	134,9%	114,1%	11,3%	
Ultimo vierde kwartaal	128,6%	124,7%	114,1%	14,5%	
Ultimo	2022	2021	2020	2019	2018
Beleidsdekkingsgraad	128,6%	117,5%	108,1%	114,4%	119,5%
Dekkingsgraad	124,7%	120,2%	112,6%	115,0%	116,2%
Vereist vermogen	114,1%	114,7%	114,5%	115,3%	115,3%
Reservepositie	14,5%	2,8%	-6,4%	-0,9%	4,2%

De reële dekkingsgraad, zoals gerapporteerd aan De Nederlandsche Bank, bedroeg ultimo 2022: 97,5%.

Toeslagverlening

Het bestuur beslist in hoeverre de pensioenaanspraken en -uitkeringen worden aangepast. Dit besluit is onder andere afhankelijk van de financiële positie van het fonds. De grens voor volledige toeslagverlening was op 30 september 2022 140,4%. De beleidsdekkingsgraad op 30 september 2022 was 125,4%. Omdat de beleidsdekkingsgraad hoger was dan 110% maar lager dan 140,4% mag een gedeeltelijke indexatie

plaatsvinden van 56,6% van de maatstaf. Dit betekent de pensioenrechten en – uitkeringen met 9,57% verhoogd konden worden. De jaarlijkse toeslag is reglementair gemaximeerd op 4%. Het bestuur heeft besloten om deze 4% toe te kennen en heeft daarnaast op grond van de bijzondere omstandigheden een incidentele toeslag van 5,57% toegekend. Waardoor het totale toegekende percentage op 9,57% uitkomt.

Kosten

De kosten van het pensioenfonds worden gesplitst in kosten voor de pensioenuitvoering en kosten voor vermogensbeheer.

Pensioenuitvoeringskosten

Op grond van de pensioenovereenkomst worden alle kosten van de pensioenregeling, met uitzondering van de kosten voor vermogensbeheer en de kosten van de adviseur van de Beleggingsadviescommissie, voldaan door IFF. Deze kosten bestaan uit directe en indirecte kosten. De directe kosten omvatten onder andere de kosten van uitbesteding van administratie en secretariaat, de kosten van actuarissen, accountants en adviseurs en de kosten van communicatie. Deze kosten komen direct ten laste van IFF. Zou IFF deze kosten niet betalen dan zouden deze aan de kostendeekkende premie moeten worden toegevoegd. Daarnaast zijn er ook indirecte kosten: een aantal bestuurs- en commissieleden is in dienst van IFF. De geschatte waarde hiervan noemen we indirecte kosten.

Uitvoeringskosten	2022	2021	2020
Uitvoeringskosten direct	797	691	610
Uitvoeringskosten indirect	101	137	184
Uitvoeringskosten (*EUR 1000)	898	828	794
Per deelnemer (actief/gepensioneerd)	EUR 541	EUR 500	EUR 493

Kosten vermogensbeheer

De totale kosten van het vermogensbeheer (inclusief transactiekosten bedroegen in 2022 EUR 2.696 duizend ofwel 0,64%. Deze kosten komen ten laste van het rendement.

Vermogensbeheerkosten	2022	2021	2020
Beleggingskosten (*EUR 1000)	2.484	2.574	2.267
als % van gemiddeld belegd vermogen	0,59%	0,55%	0,50%
Transactiekosten (*EUR 1000)	212	249	163
als % van gemiddeld belegd vermogen	0,05%	0,05%	0,04%
Totale kosten vermogensbeheer (*EUR 1000)	2.696	2.824	2.430
als % van gemiddeld belegd vermogen	0,64%	0,60%	0,54%

De vermogensbeheerkosten van een pensioenfonds hangen samen met de beleggingsstrategie die het fonds hanteert en de wijze waarop deze wordt geïmplementeerd. Omdat het fonds zelf geen actief beleggingsbeleid voert, kunnen de kosten relatief laag blijven. Het streven van het pensioenfonds is dat de kosten van het vermogensbeheer marktconform zijn; door middel van benchmarking wordt gecontroleerd en bevestigd dat dit daadwerkelijk zo is. De kosten worden gedreven door de strategische beleggingsmix, en zijn een mix van actief en passief beheerde fondsen.

De vermogensbeheerkosten per beleggingscategorie:

	Beheerskosten	Transactiekosten	Totaal
Vastgoed	697	17	714
Aandelen	256	82	338
Vastrentende waarden	1.053	87	1.140
Beleggingen ter afdekking renterisico	235	26	261
Niet toegerekende kosten	241	0	241
Totaal	2.482	212	2.694

Voor verdere informatie over de beleggingsresultaten en de beleggingsportefeuille wordt verwezen naar de Beleggingenparagraaf op pagina 19 tot en met 24.

Aansluiting met de jaarrekening

De Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie nemen naast de directe kosten ook de indirecte kosten mee en maken expliciet onderscheid tussen de vermogensbeheerkosten en transactiekosten. In de jaarrekening zijn alleen de kosten die direct bij het pensioenfonds in rekening zijn gebracht opgenomen. De deels geschatte direct toe te rekenen beleggingskosten binnen de beleggingsfondsen en transactiekosten maken in de jaarrekening onderdeel uit van de waardeveranderingen van de beleggingen. In voorgaande opstelling van de vermogensbeheerkosten zijn daarnaast de kosten opgenomen van advisering inzake vermogensbeheer.

Een nadere detaillering van de vermogensbeheerkosten staat op pagina 68 van dit jaarverslag.

Actuariële paragraaf

Het Actuarieel Rapport geeft inzicht in (de ontwikkeling van) de financiële positie van het pensioenfonds en overige actuariële informatie over het boekjaar 2022.

Vermogenspositie eind 2022

De vermogenspositie van het pensioenfonds ziet er per eind 2022 als volgt uit.

Beleggingen	389.619	Technische Voorziening	314.493
Liquide middelen	2.777	Overige passiva	377
Vorderingen en overlopende activa	216	Eigen vermogen	77.742
Totaal activa	392.612	Totaal passiva	392.612

Ontwikkeling dekkingsgraad

In 2022 is de dekkingsgraad gestegen van 120,2% naar 125,9%. De wijziging in de dekkingsgraad heeft onderstaande oorzaken:

Dekkingsgraad primo boekjaar	120,2%
Resultaat op premie	-0,4%
Resultaat op uitkeringen	0,5%
Resultaat op toeslagverlening	-10,5%
Resultaat op rente (UFR/RTS)	63,0%
Resultaat op overrendement	-25,4%
Overige mutaties	-22,7%
Dekkingsgraad ultimo boekjaar	124,7%

De overige mutaties bestaan uit:

Kosten	0,1%
Waardeoverdachten	0,1%
Overlijdens	0,4%
Actuariële grondslagen (tafel en ervaringssterfte)	-1,3%
Kruiseffecten	-22,0%
Dit heeft per saldo geleid tot een afname van	-22,7%

Alle effecten op de dekkingsgraad zijn onafhankelijk van elkaar gemeten ten opzichte van de beginstand, zoals voorgeschreven in het model van de DNB. Doordat de effecten van wijziging rente (63,0) en overrendement (-25,4) groot zijn, maar ook invloed op elkaar hebben, leidt dit tot een groot kruiseffect (-22,0).

De dekkingsgraad is vastgesteld op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2022. Het effect van de aanpassing van de UFR is opgenomen in het resultaat op rente (UFR/RTS).

Solvabiliteit

Ultimo 2022 bedragen de eigen vermogen vereisten:

Minimaal vereist eigen vermogen	104,1%
Vereist eigen vermogen (strategische mix)	114,1%

Jaareinde 2022 is de beleidsdekkingsgraad vastgesteld op 128,6% en het wettelijke vereiste niveau is vastgesteld op 114,1%. Hiermee is de reserve positie 14,5%.

Arbeidsongeschiktheid

Het reglement van het fonds voorziet niet in premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor de zieke deelnemers hoeft derhalve geen additionele voorziening aangehouden te worden. De vennootschap heeft een verzekering afgesloten die voorziet in verdere pensioenopbouw bij (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid.

Actuariële analyse

In onderstaand overzicht is de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten opgenomen:

Premieresultaat

Premiebijdrage werkgever	14.817
Premiebijdrage werknemers	2.354
Premie herverzekering	-226
Pensioenopbouw in het jaar	-15.585
Totaal premieresultaat	1.360

Interestresultaat

Beleggingsresultaat	-106.402
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	1.991
Wijziging UFR methodiek	-5.102
Wijziging marktrente	145.584
Totaal interestresultaat	36.071

Overig resultaat

Resultaat op waardeoverdrachten	8
Resultaat kosten vrijval	321
Resultaat op uitkeringen	-2
Resultaat op sterfte	1.196
Resultaat op toeslagverlening	-39.384
Resultaat op andere oorzaken	-4.581
Totaal overig resultaat	-42.442

Totaal saldo van baten en lasten **-5.011**

Beleid ten aanzien van toeslagverlening/indexatie

Conform het reglement worden de opgebouwde pensioenaanspraken van zowel de actieve als de inactieve deelnemers jaarlijks voorzien van toeslagverlening. De toeslagverlening in enig jaar is voorwaardelijk en afhankelijk van de financiële positie van het fonds. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Het pensioenfonds heeft zijn toeslagbeleid vormgegeven op basis van de principes van toekomstig bestendig indexeren, zoals die zijn vastgelegd in de Pensioenwet. Hierbij gelden de volgende voorschriften zoals vastgelegd in de ABTN:

- Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110% (de toeslagdrempel), wordt geen toeslag verleend.
- Toeslagen worden toegekend voor zover deze naar verwachting in de toekomst kunnen worden nagekomen. De bovengrens waarbij volledige toeslag verleend kan worden, is bepaald als de toeslagdrempel vermeerderd met de waarde van de toekomstige toeslagen op basis van een verwacht rendement van 5,6%. Daarbij wordt uitgegaan van de door DNB gepubliceerde inflatiecurve. Hierin wordt in vijf jaar toegegroeid naar een prijsinflatie van 1,9%.
- Indien de beleidsdekkingsgraad zich tussen de toeslagdrempel en de bovengrens bevindt, wordt naar rato toeslag toegekend.

Op basis van de financiële positie van het fonds per 30 september 2022 heeft het bestuur besloten om de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen per 1 januari 2023 te verhogen met het reglementair vastgestelde maximum percentage van 4%. Daarnaast heeft het bestuur op grond van de bijzondere omstandigheden een incidentele toeslag van 5,57% toegekend. Waardoor het totale toegekende percentage op 9,57% is uitgekomen.

Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

Het Vereist Eigen Vermogen is een opslag die zodanig dient te worden vastgesteld dat met een zekerheid van 97,5% de dekkingsgraad van het pensioenfonds over één jaar ten minste 100% bedraagt. Het Vereist Eigen Vermogen is berekend volgens het standaardmodel, zoals beschreven in de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling van 19 december 2006.

Het vereist eigen vermogen op basis van deze toets bedraagt ultimo 2022 44.358 duizend. Het aanwezige eigen vermogen van het pensioenfonds ultimo 2022 bedraagt 77.742 duizend. Dit betekent dat het pensioenfonds ultimo 2022 een overschot heeft van 33.384 duizend.

Beleggingen

Jaarlijks stelt het bestuur, na advies van de BAC ingewonnen te hebben, een beleggingsplan voor het komende jaar vast. Dit plan is in lijn met de ALM-studie die eens in de drie jaar wordt uitgevoerd en het strategische beleggingsbeleid bepaalt.

In dit jaarplan wordt het beleggingsbeleid voor het komende jaar uitgewerkt, met als uitgangspunt de korte en lange termijn risicohouding en de beleggingsovertuigingen. Gedurende 2022 heeft het fonds haar dekkingsgraad zien toenemen. Deze stijging werd met name gedreven door de hard opgelopen rente en de daarmee samenhangende waardevermindering van de verplichtingen; het totaalrendement op de portefeuille was met -21,6% namelijk negatief.

Op basis van de ALM-studie in 2019/2020 heeft het bestuur besloten de strategische beleggingsmix, bestaande uit 70% vastrentende waarden, 15% aandelen en 15% indirect niet-beursgenoteerd vastgoed, in stand te houden. In de ALM-studie is specifiek aandacht gegeven aan een verdere spreiding van de beleggingsportefeuille door een mogelijke belegging in infrastructuur, private equity, small cap aandelen en hypotheek. Op basis van de resultaten is echter gebleken dat deze categorieën niet bijdragen tot een betere portefeuille waarmee de fonds-doelstellingen (toeslagerealisatie en kans op dekkingsgraad lager dan 97,5%) beter behaald kunnen worden. Ook vragen deze categorieën aanzienlijke governance vanwege de complexe structuur en aandachtspunten met betrekking tot implementatie en monitoring. Op basis van de ALM-resultaten heeft het IFF Pensioenfonds geconstateerd dat de huidige strategische mix tot een goede diverse portefeuille leidt met een aantrekkelijk risico-/rendementsprofiel en dat wijzigingen hierin niet tot verbetering leiden. De nieuwe ALM-studie wordt naar verwachting in de eerste helft van 2023 afgerond.

Naar aanleiding van de resultaten van de ALM-studie uit 2019/2020 heeft het bestuur tevens geconcludeerd dat het dynamische rente afdekkingsbeleid gehandhaafd dient te worden. Vanwege de snelle en significante rentestijgingen in 2022, is de renteafdekking – in lijn met de rentestafel – meermaals opgehoogd. Ultimo 2022 bedraagt de afdekking 70%. Vanwege deze snelle stijgingen, heeft het fonds een aantal keer moeten herbalanceren. Om hiervoor voldoende liquiditeit vrij te maken, heeft het fonds een deel van haar vastrentende waarden verkocht. Het grootste gedeelte van de vrijgemaakte liquiditeit is afkomstig uit de credits-portefeuille. Ook in de huidige ALM-studie, komt onderzoek naar de meest optimale invulling van het rentebeleid uitgebreid terug; er is per begin 2023 nog geen besluit genomen met betrekking tot het al dan niet aanpassen van dit beleid.

Eind 2020 is begonnen aan een heroriëntatietraject van de aandelenportefeuille. Aanleiding hiervoor waren een grotere nadruk op maatschappelijk verantwoord beleggen, de hoge waarderingen van aandelen (hoge koerswinstverhoudingen) en een hoog concentratierisico in technologische bedrijven. Gedurende 2021 heeft de BAC het bestuur geadviseerd de aandelenportefeuille anders in te richten. In plaats van de huidige passieve invulling wordt een actievere aanpak gekozen. Deze nieuwe invulling is in de loop van 2022 doorgevoerd: de passieve Northern Trust aandelenfondsen zijn verkocht, en daaropvolgend zijn het Robeco Multi-Factor Equity fonds en het Towers Watson Global Equity Focus Fund aangekocht. De strategische allocatie naar beide aandelenfondsen is gelijk. Daarnaast heeft M&G in de tweede helft van 2022 een commitment opgevraagd van €10 miljoen voor het European Secured Property Income Fund (ESPIF).

Tot slot hebben gedurende 2022 evaluaties van de verschillende vermogensbeheerders plaatsgevonden. Op basis daarvan heeft de BAC geconstateerd dat men tevreden is met de portefeuille en de geselecteerde vermogensbeheerders voor vastrentende waarden en onroerend goed.

Ontwikkelingen financiële markten

Volgens de data van de OESO van december 2022 is de economische activiteit wereldwijd in 2022 met +3,2% gegroeid. Dit is een daling ten opzichte van 2021, toen de groei 5,6% bedroeg. De belangrijkste factoren die hieraan hebben bijgedragen, zijn de oorlog in Oekraïne en de afgenomen groei in China, welke deels is veroorzaakt door het strenge Covid-beleid dat gedurende 2022 gevolgd werd. Deze daling is ook terug te zien in de Eurozone: de groei bedroeg in 2022 3,5%, ten opzichte van 5,2% een jaar eerder. In de Verenigde Staten en China nam de groei af tot respectievelijk 2,1% en 3,0%.

2022 was een volatiel jaar op de financiële markten. In navolging van de forse stimulansen van centrale overheden, als reactie op de Covid-pandemie, liep het inflatiecijfer op; volgens het CBS bedroeg het inflatiecijfer in Nederland over 2022 11,6%. Om de economie een halt toe te roepen, verkrapten centrale banken wereldwijd hun monetair beleid en verhoogden ze hun beleidsrentes. Daarnaast droeg ook de Russische inval in Oekraïne bij aan een verslechtering van het marktsentiment. Per saldo sloten de aandelen- en obligatiemarkten lager dan aan het begin van 2022; direct vastgoed kende een positief rendement, wat voor een groot deel werd gedreven door de hoge inflatie.

Al in het eerste kwartaal van 2022 nam de onrust op de financiële markten toe. De afname van zorgen omtrent de impact van de Covid-pandemie op de lange-termijn economische groei bleek niet afdoende om te compenseren voor de toegenomen onrust ontstaan door de Russische inval in Oekraïne. De markt, met name voor grondstoffen, reageerde direct op dit conflict. Prijzen van olie, aardgas, zeldzame metalen en graan stegen fors, daar de angst was ontstaan dat de aan Rusland opgelegde sancties zouden zorgen voor problemen met betrekking import van Russische goederen. Voor centrale banken bleken deze ontwikkelingen een trigger om de reeds ingezette verkrapting van het monetair beleid te versnellen, en steunpakketten werden teruggeschroefd. De verkapping had met name direct een impact op markten voor vastrentende waarden wereldwijd: spreads op staatsobligaties namen binnen zeer korte tijd aanzienlijk toe. Daarnaast zorgden bovengenoemde ontwikkelingen voor hoge volatiliteit op de aandelenmarkten; uiteindelijk sloten Europese aandelen het kwartaal -5,2% lager; VS-aandelen sloten op -4,6%.

Gedurende het tweede kwartaal nam het beleggerssentiment nog verder af. Het werd snel duidelijk dat de oorlog in Oekraïne niet zomaar voorbij zou zijn. In Europa leidde dit tot verdere aanwakking van de energiecrisis, mede gevoed door problemen met de levering van Russisch gas via de Nord Stream I-pijpleiding en de daarmee gepaarde angst voor tekorten. Hierdoor stegen grondstof- en energieprijzen verder. Ook zorgden opgelegde sancties aan Rusland ervoor, dat beleggingen in Rusland waardeloos werden.

Daarnaast zette monetaire verkrapting door en verhoogde de Fed voor het eerst de beleidsrente. Deze ontwikkelingen werden weerspiegeld in de markten voor vastrentende waarden: rendementen waren in Q2 wederom slecht, waardoor de eerste helft van 2022 het slechtste begin van een jaar ooit bleek voor deze markten. De onrust was ook terug te zien op de aandelenmarkt, waar de volatiliteit onverminderd hoog bleef. Wereldwijd sloot deze 13,5% lager, waardoor het totale rendement over de eerste helft van 2022 met -17,5% het laagste in decennia bedroeg. Met name de aandelenmarkt in de Verenigde Staten werd hard geraakt: deze sloot in Q2 -16,1% lager, ten opzichte van -8,3% in Europa.

De onrust op de financiële markten bleef in het derde kwartaal aanhouden. Verdere problemen met de toelevering van Russisch gas, droegen eraan bij dat energieprijzen, met name in Europa, bleven stijgen. Wereldwijd werd echter een negatief rendement behaald op grondstoffen, wat grotendeels gedreven werd door zorgen met betrekking over potentiële stagnatie van de economie. Omdat het inflatiecijfer hoog bleef – het Europese inflatiecijfer bereikte in september 2022 een recordhoogte van 10% – volgde de ECB het voorbeeld van de Fed en werd, naast verdere monetaire verkrapting, ook in Europa het negatieve-

rentebeleid doorbroken: in juli werd de beleidsrente verhoogd met 50bps; in september kwam daar nog eens 75bps bij. Rentestijgingen in het Verenigd Koninkrijk leidden ertoe dat pensioenfondsen in liquiditeitsproblemen kwamen, daar ze in veel gevallen over onvoldoende liquiditeit bleken te beschikken om deze stijgingen op te vangen. In de markten voor vastrentende waarden waren de effecten van bovengenoemde ontwikkelingen ook zichtbaar: deze sloten wereldwijd voor het derde achtereenvolgende kwartaal significant lager. De ontwikkelingen werden ook weerspiegeld in de aandelenmarkten: hoewel deze zich na de daling die aan het begin van het kwartaal plaatsvond nog herstelden, was het wereldwijde aandelenrendement in Q3 -4,7%, waarbij het rendement op VS-aandelen licht lager was dan dat op Europese aandelen.

In het laatste kwartaal nam de onrust op de financiële markten iets af. Hoewel het einde van de oorlog in Oekraïne nog altijd niet in zicht was, leken de eerste effecten van het monetair en rentebeleid van de centrale banken weerspiegeld te worden in de economie. Het inflatiecijfer nam in veel markten af, waardoor centrale banken ruimte zagen om hun beleidsrentestijgingen ietwat te vertragen. Binnen de EU werden, met het oog op de winter, maatregelen getroffen om de gasprijzen onder controle te houden, maar verdere sancties met betrekking tot Russische olie en een afname van export door OPEC+-landen, droegen bij aan de stijging van grondstofprijzen. Het beleid van de centrale banken droeg eraan bij dat vastrentende waarden markten voor het eerst in 2022 het kwartaal positief afsloten. Ook de wereldwijde aandelenmarkt sloot, na drie rode kwartalen, in het groen: het rendement bedroeg 7,5%, waardoor het totale rendement over 2022 uitkomt op -15,6%. Het rendement op Europese aandelen bedroeg 10,5% in het laatste kwartaal.

Al met al is 2022 een volatiel jaar gebleken op wereldwijde markten. De belangrijkste redenen hiervoor zijn verkrappingsen van het monetair beleid door centrale banken, welke medio 2022 gepaard gingen met snelle stijgingen in de beleidsrente, als reactie op de hoge inflatiecijfers. Ook toenemende geopolitieke onrust, gedreven door het conflict in Oekraïne, heeft bijgedragen aan de afname van de wereldwijde economische groei.

Beleggingsmix

De strategische beleggingsmix van IFF Pensioenfonds bestaat sinds 2014 uit 70% vastrentende waarden, 15% niet-beursgenoteerd onroerend goed en 15% aandelen. Het niveau van de renteafdekking is middels een beleidsstaffel gekoppeld aan de hoogte van de 20-jaars swaprente. Sinds eind september 2022 ligt de 20-jaars swaprente op een niveau waarbij de hoogte van de strategische renteafdekking 70% bedraagt; begin 2022 bedroeg de strategische renteafdekking nog 55%. Het fonds heeft de verhogingen in lijn met haar beleidsstaffel doorgevoerd. De 20-jaars swaprente is in 2022 per saldo gestegen van 0,55% primo 2022 naar 2,81% ultimo 2022. Per medio maart 2023 staat de 20-jaars swaprente op 2,70%. De rentemarkt is in de eerste maanden van 2023 volatiel gebleven; renteschommelingen worden nauwgezet gevolgd. Als de 20-jaars swaprente boven de 3,25% komt, verhoogt het pensioenfonds haar renteafdekking tot 80%.

Vastrentende waarden

Ultimo 2022 werd circa 35% van de vastrentende waarden portefeuille belegd in een combinatie van hoogwaardige staatsleningen (AAA-rating) en renteswaps met het doel de waardeontwikkeling van de pensioenverplichtingen na te bootsen. Als gevolg van de per saldo sterk gestegen rente is hier in 2022 een rendement op gehaald van -55,7%. De swaps in dit zogenoemde Liability Driven Investment fonds worden sinds de invoering van EMIR verhandeld via een centrale tegenpartij, waardoor het risico op verlies bij faillissement van een tegenpartij minimaal is.

De overige 65% van de vastrentende waarden is belegd in wereldwijde bedrijfsobligaties, Europese onderhandse leningen en Europese beleggingsinstrumenten gedekt door onderpand (zogenaamde Asset Backed Securities of ABS). In de portefeuille bedrijfsobligaties vindt selectie plaats op basis van een multi-

factor benadering. Deze benadering houdt in dat systematisch obligaties worden geselecteerd die hoog scoren op een of meerdere van de factoren omvang, laag risico, waarde en momentum. Deze bedrijfsobligaties hebben in 2022 een rendement van -17,0% behaald; deze daling is met name gedreven door de rentestijging in 2022. Ook de overige vastrentende waarden-categorieën hebben negatieve gevolgen van de rentestijging ondervonden: de onderhandse leningen hebben in 2022 een rendement van -4,4%; het ABS-fonds noteerde een rendement van -3,9%. Zowel credits, als leningen, als ABS, hebben over 2022 een underperformance behaald ten opzichte van hun relevante benchmark.

Aandelen

De allocatie naar aandelen is in de loop van 2022 op de schop gegaan. In het begin van 2022 werd nog belegd in twee passieve indexfondsen die het rendement van de MSCI World Custom ESG Equity Index en de MSCI Emerging Markets Custom ESG Equity Index nauwgezet volgen. In de loop van het jaar is de aandelenportefeuille echter opnieuw ingericht, waarbij de allocatie naar de twee passieve indexfondsen is omgezet naar twee actief beheerde fondsen, te weten het multi-manager Global Equity Focus Fund (GEFF) van Towers Watson Investment management, en het Robeco QI Institutional Global Developed Sustainable Multi-Factor Equities fonds. De strategische allocatie bedraagt voor elk fonds de helft van de totale aandelenportefeuille.

Het fonds van Towers Watson Investment Management belegt onderliggend in circa tien actieve managers, die zorgvuldig worden geselecteerd. Door spreiding over deze managers wordt manager specifiek risico gemitigeerd; het fonds van Robeco hanteert, net als het Robeco credits fonds, een factorbenadering en selecteert aandelen op basis van vier factoren: waarde, momentum, laag risico en kwaliteit. Door een kwantitatieve aanpak op basis van bewezen factoren probeert het fonds zo waarde toe te voegen voor beleggers. Het totale rendement op aandelen over 2022 bedraagt -16,0%, ten opzichte van een rendement van -18,6% voor de benchmark; hierbij is rekening gehouden met de overgang van passief naar actief beheer.

Onroerend goed

Voor de categorie onroerend goed werd in 2022 belegd in twee vastgoedfondsen van M&G en daarnaast in enkele fondsen van CBRE met een regionale en sectorale spreiding. De fondsen van CBRE zijn momenteel in liquidatie of geliquideerd; ultimo 2022 werd alleen nog belegd in het European Shopping Fund, waarnaar de allocatie 1,8 miljoen euro bedroeg.

De totale vastgoedportefeuille noteerde voor 2022 een rendement van 4,5%, terwijl de benchmark een rendement van 11,1% noteerde. Deze underperformance is voor het grootste deel toe te schrijven aan het achterblijven van de M&G fondsen bij de benchmark: de fondsen EPF en ESPIF behaalden respectievelijk een rendement van 5,2% en 3,0%, tegenover benchmarkrendementen van 10,5% en 12,0%. Daarnaast worden tijdens de liquidatiefase van de CBRE-fondsen panden verkocht tegen prijzen onder de boekwaarde.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het IFF Pensioenfonds is zich bewust van haar rol binnen de maatschappij, en vindt het daarom belangrijk om duurzaamheidsaspecten te betrekken op de beleggingsportefeuille. Het IFF Pensioenfonds is van mening dat het beschouwen van ethische aspecten van de beleggingen tevens in het belang is van het pensioenfonds zelf en van haar deelnemers. Intuïtief is duidelijk dat duurzaamheid en verantwoordelijkheid kunnen bijdragen aan het verminderen van onverwachte risico's als gevolg van bijvoorbeeld corruptie of bijdrage aan ongewenste activiteiten. Een duurzame focus kan zo helpen bij het beschermen van de waarde van de beleggingen van het IFF Pensioenfonds op de langere termijn.

Het IFF Pensioenfonds acht een verdergaande integratie van het duurzaamheidsaspecten in het beleggingsbeleid van groot belang. Bij alle belangrijke beleggingsbeslissingen worden duurzaamheidscriteria meegewogen in samenhang met andere criteria. Door de keuze voor fondsbeleggingen is het echter niet altijd mogelijk om fonds-specifieke duurzaamheidsaspecten te integreren in beleid. De normen en criteria van het pensioenfonds op het gebied van ethisch beleggen, gelden evenwel ook voor de geselecteerde vermogensbeheerders.

IFF Pensioenfonds voert zelf geen beleggingen, maar delegeert het naar meerdere gespecialiseerde vermogensbeheerders. De normen en criteria die het pensioenfonds stelt op het gebied van ethisch beleggen, gelden voor deze vermogensbeheerders en het pensioenfonds verwacht van de vermogensbeheerders dat zij zich verantwoorden over het gevoerde ethische beleid. Ook zal het pensioenfonds zelf transparant verantwoording afleggen aan de betrokkenen bij het beleggingsbeleid.

IFF Pensioenfonds zal bij de selectie, bewaking en evaluatie van vermogensbeheerders de volgende criteria afwegen in samenhang met het geheel van uitbestedingscriteria:

- De vermogensbeheerder dient de Principes voor Verantwoord Beleggen (Principles for Responsible Investment, of PRI) van de Verenigde Naties ondertekend te hebben;
- De vermogensbeheerder moet in de beleggingskeuzes compliant zijn met alle relevante wet- en regelgeving. Zo dient de vermogensbeheerder beleggingen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, opslag of verhandeling van clusterbom en landmijnen uit te sluiten. Daarnaast dienen instanties waartegen internationale sancties zijn afgekondigd ook uitgesloten te zijn;
- De vermogensbeheerder dient in staat te zijn om conform wet- en regelgeving inzicht te geven in welke mate ESG-screening wordt toegepast;
- De vermogensbeheerder dient aan te sluiten bij de morele doelstellingen en thema's van het duurzaamheidsbeleid;
- Van de vermogensbeheerder wordt verwacht dat zij duurzaamheid heeft geïntegreerd in haar beleggingsprocessen en dat zij een engagementbeleid heeft.

Bij beleggingen in aandelen zal IFF Pensioenfonds kennisnemen van het beleid van de vermogensbeheerder ten aanzien van het gebruik van aandeelhoudersrechten, zoals het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. Het pensioenfonds beoordeelt hierbij of het zich kan vinden in dit beleid. Bij de heroriëntatie van het aandelenbeleid hebben bovenstaande criteria een belangrijke rol gespeeld bij de selectie van de twee voorkeurspartijen. Beide voorkeursoplossingen hebben een sterk ESG-profiel. Het bestuur is van mening dat beide fondsen een sterke positieve bijdrage leveren aan het duurzaamheidsprofiel van de beleggingsportefeuille.

Om te beoordelen in welke mate het gevoerde beleggingsbeleid aansluit bij het duurzaamheidsbeleid monitort IFF Pensioenfonds de beleggingsportefeuille periodiek. Hierbij wordt bij de jaarlijkse evaluatie van de vermogensbeheerder nagevraagd op welke wijze de vermogensbeheerder invulling heeft gegeven aan dit duurzaamheidsbeleid. Voor de monitoring van de financiële impact wordt jaarlijks aan de vermogensbeheerders gevraagd wat de toegevoegde waarde van ESG-integratie op het rendement en risico is geweest.

IFF Pensioenfonds ziet duurzaam beleggen als een strategisch onderwerp. Derhalve sluit het voor de frequentie van evaluaties aan bij de ALM-cyclus. Dit betekent dat eens in de drie jaar wordt gekeken of het duurzaamheidsbeleid nog in lijn is met de huidige overtuigingen, doelstellingen en uitvoeringsvorm. Daarnaast wordt periodiek gekeken of eventuele nieuwe beleggingscategorieën vanuit het duurzaamheidsbeleid interessant kunnen zijn voor het pensioenfonds.

Op deze manier maakt IFF Pensioenfonds een afweging tussen de frequentie waarop nieuwe categorieën worden toegevoegd en de kosten die hiermee gemoeid gaan. Tot slot is het pensioenfonds ervan overtuigd dat duurzaamheid een begrip is dat door de jaren heen kan verschuiven. Zo zijn industrieën die in het verleden als duurzaam werden gezien, dat vandaag de dag niet meer ('stranded assets'). Hier wordt in de 3-jaarlijkse evaluatie van het beleggingsbeleid eveneens bij stilgestaan.

Als laatste zal IFF Pensioenfonds transparante verantwoording afleggen aan alle betrokkenen over de impact van haar duurzaamheidsbeleid.

SFDR classificatie

Vanuit de SFDR wetgeving moeten pensioenfondsen de pensioenregeling classificeren als ofwel:

- Een product dat duurzame belegging tot doel heeft (artikel 9)
- Een product dat ecologische of sociale kenmerken promoot (artikel 8)
- Overig

Hoewel de ambities veel verder reiken, kiest het IFF pensioenfonds om praktische redenen ervoor om het pensioenproduct voorlopig te classificeren als "overig". IFF neemt duurzaamheid als aanvullend criterium mee in haar beleggingsbesluitvorming, maar richt zich niet op een specifiek duurzaamheidsdoel (artikel 9 SFDR) en promoot ook geen ecologische of sociale kenmerken (artikel 8 SFDR).

Risicomanagement

Het bestuur is verantwoordelijk voor het realiseren van de doelstellingen van het fonds. Het bereiken van die doelstellingen kan continu in gevaar komen door risico's van binnen en buiten de organisatie. Risicomanagement staat dan ook nadrukkelijk op de agenda van het bestuur. Het bestuur moet een actueel en volledig beeld hebben van alle relevante risico's en zorgen voor gepaste beheersmaatregelen. Dit vloeit voort uit eisen ten aanzien van een beheerste en integere bedrijfsvoering zoals opgenomen in de Pensioenwet.

Risico- en beheersingscategorieën

Het bestuur heeft de dagelijkse uitvoering van het risicomanagement gedelegeerd aan de Beleggingsadviescommissie voor financiële risico's en aan de Risicomanagementcommissie voor niet-financiële risico's. Deze twee onderscheidende categorieën zijn ontleend aan FIRM, een methode die onderscheid maakt tussen verschillende risicocategorieën. In 2021 is de het duurzaamheidsrisico toegevoegd aan de niet-financiële risico's. Het IFF Pensioenfonds kent nu de volgende hoofd risico's:

Financiële risico's

- Solvabiliteitsrisico
- Liquiditeitsrisico
- Verzekeringsrisico
- Overige risico's balansbeheer

Niet-financiële risico's

- Omgevingsrisico
- Operationeel risico
- Uitbestedingsrisico
- IT-risico
- Integriteitsrisico
- Juridisch risico
- Governance risico
- Duurzaamheidsrisico

Voor een volledige beschrijving van de risico- en beheersingscategorieën, wordt verwezen naar het "Risicomanagementplan", dat onderdeel is van de ABTN. Alle 30 geïdentificeerde risico's worden omschreven, alsmede voor ieder risico kans en impact, de beheersmaatregelen, het restrisico en

monitoring en rapportering. Ook risicobeleid en risicohouding worden toegelicht in dit document. De financiële risico's worden ook verder toegelicht in de jaarrekening, vanaf pagina 61, een korte beschrijving van de niet-financiële risico's volgt hieronder.

Omgevingsrisico

Alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed als gevolg van buiten het pensioenfonds komende veranderingen op het gebied van marktverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. Beheersingsmaatregelen zijn gericht op intensief contact met zowel sponser, deelnemers als adviseurs om tijdig te kunnen anticiperen op veranderingen.

Operationeel risico

Het pensioenfonds heeft het operationeel risico gedefinieerd als het risico dat het pensioenfonds zijn missie niet vervult, zijn doelstellingen niet behaalt of schade lijdt als gevolg van ondoelmatige of onvoldoende doeltreffend ingerichte dan wel uitgevoerde processen. Overigens kan het operationeel risico zich manifesteren als uitbestedingsrisico, IT-risico, integriteitsrisico of juridisch risico.

Uitbestedingsrisico

Uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad. Het pensioenfonds heeft veel werkzaamheden uitbesteed. Belangrijkste beheersingsmaatregelen: afspraken met uitbestedingspartijen in overeenkomsten en Service Level Agreements (SLA's) en permanente monitoring en periodieke evaluatie van uitvoering van de (SLA's en de niet-financiële risicorapportages ten aanzien van uitbesteding, de ISAE 3402 verklaringen van de uitvoerders en regelmatige monitoring van het uitbestedingsrisico in het kader van het compliance risico.

IT-risico

Alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed als gevolg van de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit die worden geschaad van aan derden uitbestede werkzaamheden, door derden ter beschikking gesteld personeel, en door derden ter beschikking gestelde apparatuur, systemen en software. Dit IT-risico kan bijvoorbeeld optreden als de IT-strategie en het IT-beleid niet of onvoldoende zijn toegerust voor de bedrijfsprocessen. Belangrijkste beheersmaatregelen: Dit risico wordt met name beheerst door de beheersing van het uitbestedingsrisico.

Integriteitsrisico

Alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed als gevolg van het niet-integer of onethisch handelen of gedragen van de organisatie, het bestuur, de medewerkers of betrokken derden. Een en ander gerelateerd aan wettelijke normen, maatschappelijke opvattingen en door het pensioenfonds zelf gestelde normen. Belangrijkste beheersmaatregelen: uitsluitend zakelijke banden met professionele partijen met een eigen gedragscode en certificering. Het pensioenfonds voert periodiek een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uit om de integriteitsrisico's beter zichtbaar te maken. Hiermee identificeert het pensioenfonds de relevante integriteitsrisico's binnen en buiten het pensioenfonds en in de uitvoeringsorganisaties. Het beoordelen van het frauderisico is onderdeel van de SIRA. Er hebben zich in 2022 geen fraude gevallen voorgedaan.

Juridisch risico

Alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed als gevolg van het niet naleven van formele afspraken (contracten), niet contractuele verplichtingen en wet- en regelgeving. Belangrijkste beheersingsmaatregelen: het bestuur monitort veranderingen in wet- en regelgeving en laat zich waar nodig bijstaan door actuariale en juridische adviseurs.

Governance risico

Alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed doordat de continuïteit van het bestuur in gevaar komt of doordat de geschiktheid van het bestuur als geheel dan wel van individuele bestuursleden niet voldoende is of niet voldoende kan worden aangetoond. Belangrijkste beheersmaatregelen: voor de bemensing van de diverse pensioenfondsorganen, zoals bestuur en verantwoordingsorgaan gelden wettelijke vertegenwoordigingsverplichtingen en geschiktheidseisen. Daarnaast laat het bestuur zich bijstaan door professionele bestuursondersteuning en adviseurs en maakt gebruik van professionele uitbestedingspartijen. Indien nodig kunnen externe bestuurders worden ingezet. Op dit moment zijn alle fondsorganen volledig bezet en er is een aspirantenpool voor toekomstige vacatures.

Duurzaamheidsrisico

Alle mogelijke gebeurtenissen waarin de missie, visie, strategie of doelstellingen negatief worden beïnvloed door risico's met betrekking tot Environment (milieu), Social of Governance gebeurtenissen of omstandigheden. Dit risico wordt voornamelijk beheerst via het beleggingsbeleid.

Monitoring van risico's

Sinds de invoering van de IORP II-wetgeving heeft het pensioenfonds een sleutelfunctiehouder (SFH) risicomanagement benoemd en een Risicomanagementcommissie (RMC) ingesteld. Middels een jaarschema beoordeelt de RMC de geïdentificeerde niet- financiële risico's en beheersmaatregelen, en er wordt ook regelmatig gekeken naar mogelijk nieuwe risico's. De monitoring van de financiële risico's wordt door de Beleggingsadviescommissie uitgevoerd. De beoordelingen van de BAC en de RMC worden iedere bestuursvergadering besproken, daarnaast wordt door de SFH risicomanagement een risicobeoordeling opgesteld bij beleidswijzigingen.

De belangrijkste risico's voor het IFF Pensioenfonds

De voornaamste financiële risico's voor het IFF pensioenfonds zijn de volgende:

- Solvabiliteitsrisico: het risico dat de ambitie niet meer gerealiseerd kan worden doordat de solvabiliteit, dus de dekkingsgraad, ontoereikend wordt. De belangrijkste drivers achter het solvabiliteitsrisico zijn momenteel:
 - Renterisico: het risico van verlies van solvabiliteit door rentedalingen of draaiingen van de rentecurve vanwege het verschil in de (gemiddelde) looptijden van de (nominale) pensioenverplichtingen en de vastrentende beleggingen, alsmede vanwege het verschil in omvang van de pensioenverplichtingen ten opzichte van de vastrentende beleggingen.
Beheersmaatregelen: Het renterisico is voor een groot deel afgedekt volgens een staffel op basis van renteniveau middels een Liability Driven beleggingsfonds (het Robeco LDI40 fonds). De effectiviteit van de afdekking ultimo 2022 bedraagt ongeveer 68% binnen de gestelde bandbreedte van 65% tot 75%. De FMC monitort tweewekelijks het renterisico en rapporteert aan de Beleggingsadviescommissie en het bestuur;
 - Koersrisico zakelijke waarden: het risico dat door koersverliezen of tegenvallende rendementen op zakelijke waarden (onder andere aandelen en vastgoed) de solvabiliteit van het pensioenfonds onder druk komt en de indexeringsambitie ongerealiseerd blijft.
Beheersmaatregelen: De beleggingen vinden plaats via fondsen. Zowel bij aandelen als onroerend goed is binnen de portefeuilles een sterke geografische en sectorale spreiding aangebracht. De prestaties van portefeuilles worden op maandbasis gemonitord aan de hand van gegevens die de vermogensbeheerders zelf aanleveren en die een onafhankelijke partij, Blue Sky Group, vergelijkt met de benchmark.

Het totale solvabiliteitsrisico wordt periodiek middels een ALM-studie geanalyseerd. Daarnaast een maandelijks dashboard opgesteld waar ook de gevoeligheid voor rente en aandelenkoersen op de actuele dekkingsgraad wordt weergegeven, onderstaand de weergave van december 2022.

UFR		Renteverandering (parallel)				
Verandering aandelen		-1,0%	-0,5%	0%	+0,5%	+1,0%
	-25%	112%	116.2%	120.9%	126.3%	132.4%
	-12,5%	114%	118.7%	123.6%	129.3%	135.7%
	0%	116,5%	121.1%	126.4%	132.4%	139.1%
	+12,5%	118,7%	123.5%	129.1%	135.4%	142.5%
	+25%	120,8%	125.9%	131.8%	138.4%	145.9%

Van de niet-financiële risico's vormt het IT-risico, en met name cybercrime, het voornaamste risico. Pensioenfondsen zijn, door een combinatie van financieel beheer en persoonsgegevens, een aantrekkelijk doelwit. Dit vraagt een permanente alertheid om ongewenste indringers buiten onze pensioenstelsels te houden. Beheersmaatregelen: Omdat het grootste deel van onze werkzaamheden uitbesteed is, spelen onze uitbestedingspartners een belangrijke rol in de beheersing van het IT-risico. Wij overleggen regelmatig met hen over de beheersing van hun IT-risico's, ontvangen reguliere rapportages en verwachten (en zien) van hen een proactieve houding in deze. Ondanks alle geïmplementeerde beheersmaatregelen blijft het restrisico aanzienlijk; het bestuur acht dit restrisico aanvaardbaar.

Daarnaast blijft het omgevingsrisico ook in 2022 nadrukkelijk aanwezig door de Wet Toekomst Pensioenen (WTP) en het daarbij behorende krachtenspel van politiek en sociale partners. Beheersmaatregelen: Het bestuur volgt deze ontwikkelingen op de voet en is in overleg met IFF en de pensioenuitvoerder om de toekomstige mogelijkheden en gewenste koers te bepalen. Medio 2023 wordt duidelijk of de wet door de Eerste Kamer wordt aangenomen en wordt het standpunt van de sociale partners rondom de toekomstige pensioenregeling van IFF bekend.

COVID-19 risico's voor het fonds

In het eerste kwartaal van 2022 bleef de COVID-19 pandemie een bepalende factor in het openbare leven, maar in de loop van 2022 zakte de pandemie weg en keerde het normale leven weer terug. Ook de financiële markten zijn, na de initiële schok in maart 2020, inmiddels weer terug op het niveau van voor COVID-19. Daarmee is de impact van COVID-19 voor het IFF Pensioenfonds teruggelopen tot een bescheiden solvabiliteitsrisico.

Governance en compliance

Geschiktheid

In 2022 is weer een zelfevaluatie uitgevoerd.

Behalve het functioneren van het bestuur tijdens een zelfevaluatie komt ook deskundigheid inzake het pensioenstelsel aan de orde. Alle bestuursleden hebben minimaal het vereiste Deskundigheidsniveau A, en aspirant-bestuursleden worden gestimuleerd om de opleiding te volgen (is ook gerealiseerd). Het merendeel van de bestuursleden heeft niveau B; er wordt naar gestreefd op alle deskundigheidsgebieden minimaal 2 bestuursleden op Deskundigheidsniveau B te hebben. Daarnaast wordt het bestuur elke vergadering bijgestaan door een externe deskundige, drs. C. Kroon AAG van Willis Towers Watson BV.

Het bestuur stelt alle medewerkers, (aspirant-)bestuursleden en andere direct bij het pensioenfonds betrokken personen in de gelegenheid hun deskundigheid op peil te houden of uit te breiden middels

vakliteratuur, seminars en cursussen. Regelmatig worden er ook kennissessies georganiseerd binnen de bestuursvergaderingen, bijvoorbeeld over (onderdelen van) de beleggingsportefeuille en het nieuw pensioenakkoord.

Naleving gedragscode

IFF Pensioenfonds kent een eigen gedragscode, gebaseerd op het model van de Pensioenfederatie. Het doel van de gedragscode is het waarborgen en handhaven van het vertrouwen in het pensioenfonds door belanghebbenden, door gewenst gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag te voorkomen. De gedragscode kent daartoe algemene gedragsregels voor verbonden personen en aanvullende gedragsregels voor insiders. Alle leden van het bestuur, van de BAC en het VO tekenen jaarlijks deze code en hebben allen verklaard deze code gedurende heel 2022 te hebben nageleefd.

Code Pensioenfondsen

Gedurende het verslagjaar voldeed de manier waarop IFF Pensioenfonds was ingericht en werd bestuurd aan de Pensioenwet en de “Code Pensioenfondsen”. De Code Pensioenfondsen is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid, en bestaat uit normen die de sector zichzelf oplegt.

Het bestuur streeft ernaar de code na te leven. Dit is voor het grootste deel ingevuld, met uitzondering van het diversiteitsbeleid (norm 33): de code schrijft voor dat het bestuur ervoor moet zorgen dat de samenstelling van de bestuurlijke organen een redelijke afspiegeling vormt van de belanghebbenden. Daarbij moet rekening worden gehouden met opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, geslacht en leeftijd. Het bestuur onderschrijft het belang van diversiteit. De man-vrouw verhouding binnen bestuur is op orde, maar het betrekken van jongeren bij het pensioenfonds blijft echter een aandachtspunt; er is op dit moment geen bestuurslid of VO-lid jonger dan 40 jaar. Dit is geen bewuste keuze, maar ook bestuursleden worden “vanzelf” ieder jaar een jaar ouder. Er is een stappenplan gemaakt om diversiteit verder te bevorderen.

Klachten- en geschillenregeling

IFF Pensioenfonds beschikt niet over een vaste klachten- en geschillencommissie. Het huishoudelijk reglement regelt hoe omgegaan moet worden met klachten en geschillen. In dat reglement is, als aparte paragraaf, de Regeling Geschillen en Klachten opgenomen. In 2022 is 1 klacht ingediend inzake de vermelding van verouderde factoren op de website. De pensioenuitvoerder heeft de geldende factoren verstrekt aan de deelnemer en de website van het pensioenfonds is aangepast.

Naleving wet- en regelgeving

Er is in 2022 geen sprake geweest van boetes, dwangsommen of het aanstellen van een bewindvoerder in het kader van artikel 96 van de Pensioenwet.

Ontwikkelingen

COVID-19 heeft in het begin van het jaar nog invloed gehad op de samenleving en het fonds. Later werden de gevolgen van COVID-19 minder waardoor de bestuursvergaderingen weer fysiek konden plaatsvinden. In 2022 heeft het bestuur 9 keer vergaderd, waarvan 1 bestuursdag. Het dagelijks bestuur vergaderde 15 keer. Hierbij zijn onder meer de volgende onderwerpen aan de orde geweest.

Ontwikkeling financiële positie

In 2022 is de beleidsdekkingsgraad gestegen van 119,8% naar 126,4%. Hierdoor waren we in staat om de pensioenen gedeeltelijk te indexeren met ingang van 1 januari 2023 met 9,57% t.o.v. de prijsinflatie van 16,9 %.

Oekraïne

Sinds februari 2022 is sprake van een oorlogssituatie in de Oekraïne. Het pensioenfonds monitort scherp de impact van deze oorlogssituatie op het pensioenfonds. Dit betreft o.a. het voldoen aan sanctiewetgeving, het mogelijke effect op de beleggingsportefeuille en cybersecurity. In 2022 was de impact op ons pensioenfonds verwaarloosbaar.

Pensioenakkoord

In het laatste kwartaal van 2022 is gestart met een werkgroep vanuit de werkgever die zich bezighoudt met de WTP. De voorzitter en een bestuurslid nemen deel aan deze werkgroep. Het bestuur is tijdens de bestuursdag op 7 oktober 2022 bijgepraat over WTP en de keuzes waar het fonds voor staat in samenwerking met de werkgever en sociale partners. Daarnaast heeft het Verantwoordingsorgaan zich door een externe partij laten informeren wat de rol van het Verantwoordingsorgaan is m.b.t. de WTP. De vraagstukken die voor liggen worden in 2023 verder uitgewerkt.

Bestuursondersteuning

In het eerste kwartaal heeft het bestuur de bestuursondersteuning onder gebracht bij een andere externe partij. Dit heeft geleid tot meer structuur in de processen, waardoor er meer tijd is voor het besturen van het pensioenfonds.

Beleggingsbeleid

De Beleggingsadviescommissie heeft in 2021 het bestuur geadviseerd om de huidige positie in aandelen te evalueren. Uit deze evaluatie is naar voren gekomen dat passief beleggen op basis van indexfondsen niet meer automatisch als het beste wordt beschouwd. De Beleggingsadviescommissie heeft een voorstel uitgewerkt voor de aandelenportefeuille. Middels een longlist en shortlist is het voorstel verder uitgewerkt tot de gemaakte keuzen:

- het “Robeco QI Instl Global Sustainable Multi-Factor Equity Fund” van Robeco als invulling van de “smart Beta” kwantitatieve multifactor beleggingsstijl, en
- het Global Equity Focus Fund van WTW “GEFF” als invulling voor de actieve multi manager beleggingsstijl. Op beiden is een risicoanalyse toegepast.

Per september 2022 is de overgang naar de nieuwe fondsen een feit geworden.

Het pensioenfonds heeft in 2022 met de beleggingsfondsen ook verdere stappen gemaakt richting maatschappelijk verantwoord beleggen. In kwartaal 4 heeft de BAC een statusupdate ontvangen welke stappen zijn gemaakt door de beleggingsfondsen M&G en Robeco.

Communicatie

In 2022 is steeds meer gebruik gemaakt van digitaal communiceren naar de deelnemers. Daarnaast zien wij dat veel deelnemers gebruik maken van het online portaal. Tot op heden hebben wij ruim 1200 e-mailadressen in de administratie opgenomen t.b.v. de digitale communicatie. Verder zijn er twee edities uitgebracht van de Pensioen Update.

Deze fysieke nieuwsupdate blijven wij 2x per jaar uitbrengen voor de deelnemers die niet digitaal geïnformeerd willen of kunnen worden. Ook voor 2023 blijft het een streven het digitaal communiceren verder uit te breiden. Daarnaast blijft er aandacht voor communicatie naar specifieke groepen.

In 2022 is er een digitaal pensioencafé georganiseerd voor de gepensioneerden. Het webinar is goed ontvangen en zal ook voor 2023 wederom op de agenda staan. Het streven is naar een grotere groep deelnemers zodat ook via dit kanaal onze deelnemers op de hoogte blijven van de (nieuwe) ontwikkeling in pensioenland.

Interne Audit

In 2022 heeft de Sleutel Functie Interne audit conform het jaarplan de audit naar Datakwaliteit afgerond en enkele aanbevelingen richting bestuur gedaan.

Fraude en continuïteitsanalyse

Het monitoren van fraude risico is onderdeel van de SIRA en wordt mininmaal 1 mal per jaar in het bestuur besproken. Fraude kan betrekking hebben op de beleggingen of op de pensioenuitkeringen. Beheersmaatregelen hebben betrekking op het uitsluitend contracteren van professionele partijen met gedragscodes en controlemechanismes. Monitoring vindt plaats via SLA rapportages en ISAE (of vergelijkbare) verklaringen. Netto kans en impact zijn daardoor laag, Er hebben zich in 2022 geen fraude gevallen voorgedaan.

De operationele continuïteit wordt geborgd door meerdere factoren: onze gezonde financiële positie, onze belangrijkste uitbestedingspartner BSG, die op haar beurt een Business Continuity Plan heeft, onze volledige bezette bestuur en commissies, onze goede relatie met de sponsor. Regelmatig laten we een ALM uitvoeren om de beleggingskoers te iken en jaarlijks voeren we als bestuur een zelfevaluatie uit om onze interne werkrelaties gezond te houden. Zodra er financiële factoren spelen heeft het pensioenfonds instrumenten, zoals korten, waardoor de financiële continuïteit nooit in het geding komt.

Vooruitblik

2023 staat in het teken van de WTP. In maart heeft de werkgroep vanuit de werkgever haar plannen met het bestuur en het VO gedeeld. Vooralsnog is er geen duidelijkheid over de keuze van de regeling. Zowel de solidaire premieregeling als de flexibele premieregeling behoren nog tot de mogelijkheden. Wel is duidelijk dat men kritisch kijkt naar de uitvoering van de nieuwe pensioenregeling. Naast het eigen pensioenfonds onderzoekt de werkgroep ook de opties bij een APF of een BPF.

Om de risicohouding van de deelnemers te meten, zal er in 2023 een risicopreferentieonderzoek worden uitgevoerd. Dit onderzoek zal ook gebruikt worden om te peilen welke voorkeur de deelnemers hebben ten aanzien van de soort pensioenregeling en hoe deelnemers aankijken tegen het eigen pensioenfonds.

In 2023 dient ook de keuzebegeleiding aan de (nieuwe) wettelijke voorschriften te voldoen. De insteek zal zijn om als eerste stap de communicatie vanaf 1 juli zodanig aan te passen dat deze past binnen de wetgeving. Daarna wordt gekeken of en hoe de keuzebegeleiding verder kan worden ingevuld. Een en ander is ook afhankelijk van het traject naar de nieuwe WTP-proof pensioenregeling en uitvoering.

2. Verslag van Visitatiecommissie

Inleiding

Het bestuur van IFF Pensioenfonds heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie, na advies van het verantwoordingsorgaan van IFF Pensioenfonds, de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij IFF Pensioenfonds.

De visitatiecommissie heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in IFF Pensioenfonds. Binnen dit kader vormt de visitatiecommissie zich een beeld van de wijze waarop IFF Pensioenfonds de Code Pensioenfondsen naleeft.

De visitatiecommissie is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en IFF, en in het jaarverslag.

Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van IFF Pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de visitatiecommissie. De visitatie strekte zich uit tot de informatie die tot 1 april 2022 beschikbaar is gesteld voor de visitatie over het jaar 2022.

Oordeel & bevindingen

Samenvattend oordeel

De visitatiecommissie heeft kunnen vaststellen dat IFF Pensioenfonds heeft voldaan aan een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging. Er is sprake van een effectief en slagvaardig optreden van het bestuur en een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Samenvattend oordeel Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen is ingedeeld in acht hoofdthema's. In de hierna opgenomen tabel wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze deze hoofdthema's zich verhouden tot de onderwerpen waarop de visitatiecommissie haar toezicht heeft gericht.

De visitatiecommissie heeft kennisgenomen van de eigen beoordeling van IFF Pensioenfonds met betrekking tot de naleving van de Code. Deze is naar het oordeel van de visitatiecommissie adequaat. De rapportage en uitleg van de uitzonderingen en de onderwerpen waarover IFF Pensioenfonds wettelijk of volgens de Code is gehouden te rapporteren, is op orde. De visitatiecommissie merkt op dat beoordeling of goedkeuring van het jaarverslag 2022 niet tot haar mandaat heeft behoord.

De gerapporteerde uitzondering ziet op de volgende norm:

- Norm 33: diversiteitsbeleid: in 2022 was er geen bestuurslid of VO-lid jonger dan 40 jaar. Er is een stappenplan opgesteld om de diversiteit verder te bevorderen.

Naar het oordeel van de visitatiecommissie is de gerapporteerde uitzonderingen op de Code Pensioenfondsen en de onderstaand gerapporteerde bevindingen niet van zodanige aard dat hiermee in materiële zin inbreuk wordt gemaakt op het naleven van genoemde hoofdthema's.

Opvolging bevindingen en aanbevelingen

IFF Pensioenfonds heeft een robuust proces voor de opvolging van de aanbevelingen van accountant, actuaire, sleutelfunctiehouders en visitatiecommissie. Bij materiële bevindingen van de sleutelfunctiehouders vindt escalatie naar de toezichthouders plaats. In 2022 waren er geen materiële bevindingen. De visitatiecommissie beveelt aan om aandacht te besteden aan de vastlegging van de overwegingen en planning ter zake de (al dan niet) opvolging van aanbevelingen. Daarnaast wordt voorgesteld om ook de aanbevelingen van de sleutelfunctiehouders op te nemen in het register met aanbevelingen.

Algemene gang van zaken

IFF Pensioenfonds volgt de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving en van de (financiële) positie op de voet, en heeft zich al georiënteerd op het nieuwe pensioenstelsel. In verband hiermee wordt ook de toekomst van IFF Pensioenfonds in ogenschouw genomen. In de risicohouding zijn in 2022 geen wijzigingen aangebracht; de verslaglegging over 2021 voldeed aan de vereisten. In 2023 zullen verdere stappen worden gezet op weg naar het nieuwe pensioenstelsel, waarbij het bestuur zich ervan bewust is dat de werkgever daarin belangrijke keuzes te maken heeft, vanwege het bestaan van meerdere pensioenregelingen, die buiten IFF Pensioenfonds zijn ondergebracht. De visitatiecommissie doet hier de aanbeveling het overleg met de werkgever te intensiveren en te structureren, teneinde de uitkomsten te optimaliseren en 'spijt achteraf' te reduceren. Daarnaast doet de visitatiecommissie de aanbeveling om te beoordelen welke werkzaamheden de komende periode al opgepakt kunnen worden en hiervoor een plan van aanpak op te stellen om zo het transitieproces naar het nieuwe stelsel te vergemakkelijken.

Verder beveelt de visitatiecommissie aan alsnog een expertnotitie op te laten stellen, waarin de onderbouwing van de besluitvorming over de extra toeslag van 5,57% integraal wordt vastgelegd, als verantwoordingsdocument voor het bestuur.

Governance

Er is sprake van een heldere taakverdeling en een transparante en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. De notulen van het bestuur zijn transparant en geven duidelijk inzicht in de overwegingen en afwegingen die het bestuur tot haar besluit hebben gebracht en hoe zij de diverse belangen heeft afgewogen.

Het verantwoordingsorgaan heeft blijk gegeven hoge eisen aan zijn eigen functioneren te stellen en onderhoudt een constructieve relatie met het bestuur. In de visitatieperiode is door het bestuur schriftelijk advies gevraagd over de zittingstermijn van leden van het verantwoordingsorgaan en de haalbaarheidstoets. Het verantwoordingsorgaan heeft een aanbeveling gedaan aan het bestuur inzake het nieuwe pensioenstelsel.

Het bestuur is zich bewust van en heeft zicht op de risico's verbonden aan uitbesteding. Aan de eisen ten aanzien van een beheerste en integere bedrijfsvoering wordt voldaan.

De visitatiecommissie heeft enige aanbevelingen gedaan. Zo beveelt de visitatiecommissie aan te blijven investeren in het relatiemanagement met de werkgever. Daarnaast wordt aanbevolen om aandacht te blijven besteden aan de continuïteit van de bezetting van het bestuur. Tenslotte beveelt de visitatiecommissie aan om het document beloningsbeleid uit te breiden met de beloning van de externen in de fondsorganen; daarbij wordt geadviseerd gebruik te maken van de documentatie van de Pensioenfederatie en DNB op dit onderwerp.

Geschiktheid

Het bestuur besteedt voldoende aandacht aan de eigen geschiktheid en biedt het verantwoordingsorgaan ook de ruimte om de geschiktheid te onderhouden. Verbetering is nog mogelijk door explicieter aandacht te besteden aan de gewenste geschiktheid (deskundigheid, competenties en gedrag; “soll”) en deze te vergelijken met de “ist”-situatie. Op basis van deze verschillenanalyse kan dan een individueel opleidingsplan per lid van het fondsorgaan worden opgesteld, dat na afloop ook geëvalueerd kan worden. Dit geldt mutatis mutandis ook voor het verantwoordingsorgaan (competentievisie). De (toekomstige) bezetting van het bestuur blijft een punt van aandacht; er is behoefte aan meer interne bestuursleden (d.w.z. ‘tevens werkzaam bij de werkgever’), maar tegelijkertijd neemt de druk op de bestuurders toe gezien alle ontwikkelingen. Het tijdsbeslag blijft formeel binnen de wettelijke grenzen, maar het daadwerkelijke tijdsbeslag is niet in beeld gebracht.

Het fonds heeft beleid ten aanzien van diversiteit, maar het lukt, ook gegeven het bovenstaande, niet altijd hieraan invulling te geven. De visitatiecommissie heeft het bestuur meegegeven dat diversiteit méér is dan alleen diversiteit qua geslacht en leeftijd. Een andere (culturele of nationale) achtergrond kan ook diversiteit bevorderen, evenals contraire c.q. complementaire competenties.

Er is in 2022 voldoende aandacht besteed aan (collectieve) permanente educatie. Zowel bestuur als verantwoordingsorgaan hebben in 2022 een zelfevaluatie gedaan, beide zonder externe begeleiding. De visitatiecommissie beveelt aan dat het verantwoordingsorgaan in 2023 een zelfevaluatie doen onder externe begeleiding; dit kan leerzaam zijn.

Beleggingen

IFF Pensioenfonds hanteert voor het strategisch beleggingsbeleid een beleggingscyclus die start met de beleggingsovertuigingen. Het beleggingsbeleid is vastgelegd in de ABTN; jaarlijks wordt een beleggingsplan daarvan afgeleid. Het bestuur heeft risicogrenzen vastgesteld, gerelateerd aan de dekkingsgraad, en uitmondend in een risicobudget in termen van een Tracking Error ten opzichte van de verplichtingen. Jaarlijks wordt getoetst of het beleggingsbeleid voldoet aan de prudent person regel. Voor 2022 was dit wederom het geval.

IFF Pensioenfonds heeft in 2022 het duurzaamheidsbeleid van een update voorzien waarbij de resultaten uit de enquête onder de deelnemers in 2021 is meegenomen. Op de website is bij het onderdeel “beleggen voor uw pensioen” een tekst gewijd aan MVB en staat onder de fondsdocumenten de invulling door IFF Pensioenfonds van SFDR beschreven. In het jaarverslag bij de beleggingsparagraaf legt IFF Pensioenfonds verantwoording af over het MVB beleid.

IFF Pensioenfonds heeft de belegging van het vermogen van IFF Pensioenfonds uitbesteed en belegt in beleggingsfondsen. Door middel van rapportages door de vermogensbeheerders wordt de naleving van de door IFF Pensioenfonds gestelde voorwaarden gecontroleerd. Jaarlijks worden de vermogensbeheerders geëvalueerd.

In 2022 heeft het bestuur de transitie van de aandelenportefeuille afgerond. Daarmee is invulling gegeven aan de eerder uitgevoerde heroriëntatie die geresulteerd heeft in een meer actief beheer en verdere inbedding van ESG-aspecten. Voornoemde transitie is op een zorgvuldige wijze tot stand gekomen. In 2022 zijn de beleggingsbeginselen ook dienovereenkomstig aangepast.

De visitatiecommissie vraagt opnieuw aandacht voor de verschillende rollen die een van de adviseurs vervult.

Risico's

Het bestuur voert een beleid dat is gericht op het duurzaam en binnen de kaders van de risicohouding beheersen van de risico's. Risicomanagement is een vast agendapunt in bestuursvergaderingen. De planning is erop ingericht om alle risico's minimaal één keer per jaar te actualiseren en in het bestuur te bespreken. De sleutelfunctie zijn deugdelijk ingericht; rapportage- en escalatielijnen functioneren.

De waarborgen voor een integrale en beheerste uitvoering in het kader van uitbesteding zijn vastgelegd in het uitbestedingsbeleid dat voldoet aan de daaraan gestelde eisen in wet- en regelgeving. IFF Pensioenfonds is van mening dat het voldoende zicht heeft op de beheersing van de uitbestedingsrisico's.

IFF Pensioenfonds heeft in 2021, conform wet- en regelgeving - een zogenoemde eigenrisicobeoordeling uitgevoerd, en de resultaten daarvan schriftelijk vastgelegd. Een aantal acties uit de ERB staan nog open. De visitatiecommissie doet de aanbeveling deze spoedig af te ronden.

Met de SIRA wordt periodiek een risico-analyse gedaan op de integriteitsrisico's, laatstelijk in september 2022. Er was geen aanleiding tot het treffen van extra beheersmaatregelen. De visitatiecommissie beveelt aan om een awareness-sessie te wijden aan cybercrime en te oefenen met bijvoorbeeld een nagebootste ransomware-aanval.

Hoewel het bestuur IT-risico van belang vindt zijn veel zaken nog work-in-progress. De visitatiecommissie beveelt dan ook (opnieuw) aan werk te maken van verdere uitwerking en toepassing van het IT-beleid. Daarnaast beveelt de visitatiecommissie aan dat het Fonds een eigen beleid opstelt ten aanzien van datakwaliteit.

Communicatie

IFF Pensioenfonds heeft een communicatiebeleidsplan 2021-2023 vastgesteld, dat inzicht geeft in de doelstellingen van de communicatie, de communicatieprocessen richting de belanghebbenden en de communicatiemiddelen. Er is een duidelijke activiteitenkalender en een budget in het jaarplan opgenomen. Per kwartaal vindt er een rapportage plaats over voortgang aan de hand van de activiteitenkalender.

IFF Pensioenfonds heeft in september 2022 een reglement voor de communicatiecommissie opgesteld, waarin onder meer is opgenomen de samenstelling, het takenpakket, de werkwijze en de bevoegdheden van de commissie. De communicatiecommissie bewaakt dat alle voorgeschreven informatie tijdig wordt gepubliceerd op de website, door, in principe per kwartaal, in overleg met de ondersteuning van BSG, de website op actualiteit door te nemen.

In oktober 2022 is er een (digitaal) 'pensioen-café' georganiseerd speciaal voor de gepensioneerden. Hoewel het aantal deelnemers beperkt was, waren er veel vragen, die samen met de antwoorden op de website zijn gezet, dit kan worden teruggelezen. IFF Pensioenfonds werkt aan de hand van het Pensioen 1-2-3 beginsel en deze is zowel in het Nederlands als in het Engels beschikbaar.

De visitatiecommissie doet de aanbeveling een communicatieplan op te stellen, specifiek gericht op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, vanwege de grote impact van de veranderingen.

De visitatiecommissie, 14 april 2023

John Ruben
Jacques Nieuwenhuizen
Mariëtte Simons (voorzitter)

Reactie bestuur op verslag van de visitatiecommissie

Het bestuur heeft kennisgenomen van het rapport van de visitatiecommissie. Het bestuur herkent en erkent de verschillende aanbevelingen en mogelijkheden tot verdere verbetering, zoals weergegeven in het rapport. Ook dit jaar zullen wij als bestuur opvolging geven aan de verschillende aanbevelingen. Het bestuur spreekt haar waardering uit voor de tijd en aandacht die door een ieder aan de visitatie is besteed, en de positieve sfeer waarin het gehele visitatietraject is verlopen.

3. Verslag van Verantwoordingsorgaan

Algemeen

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit drie leden en vertegenwoordigt evenredig de gepensioneerden, de werknemers en de werkgever. Er zijn gedurende het jaar geen wisselingen geweest binnen de samenstelling van het verantwoordingsorgaan.

In het kader van de Pensioenwet legt het bestuur verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid, de uitvoering daarvan en de naleving van de principes van goed pensioenfondsbestuur. Daarnaast wordt het verantwoordingsorgaan door het bestuur om advies gevraagd inzake diverse thema's zoals het communicatie- en voorlichtingsbeleid en omschreven in artikel 115a van de pensioenwet.

Het verantwoordingsorgaan toetst steeds of de belangen van de verschillende belanghebbenden, te weten de deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en de werkgever, evenwichtig zijn afgewogen.

Veranderende wereld

Sinds eind februari woedt er helaas weer een oorlog op het Europe continent, met verstreckende gevolgen voor veel mensen. Een direct gevolg is zichtbaar in de inflatie welke in Nederland en daarbuiten sterk is toegenomen met als gevolg stijgende kosten voor levensonderhoud. Gezien de dekkingsgraad van het pensioenfonds was het mogelijk om de aanspraken gedeeltelijk te indexeren met 9,57%. Ondanks dat het verantwoordingsorgaan formeel geen invloed heeft op dit onderwerp heeft zij zich wel positief uitgesproken over deze beslissing.

Communicatiebeleid

Het bestuur heeft het communicatie beleid 2020 – 2023 vastgesteld in 2021. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan aangestuurd op het uitwerken van het beleid in een jaarplan, hierbij heeft zij extra aandacht gevraagd voor doelgroep gerichte communicatie. We zien dit ook terug in de communicatie kanalen die gebruikt worden zoals de fysieke update twee maal per jaar en het pensioencafé voor gepensioneerden. Dit thema acht het verantwoordingsorgaan in het licht van het nieuwe pensioen akkoord zeer relevant. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan meerdere malen met de commissie gesproken en heeft daarbij een positief kritische houding op de inhoud.

Nieuwe pensioen akkoord

Het verantwoordingsorgaan volgt de ontwikkelingen nauwlettend en zal zich ook verder verdiepen in de eigen rol. Middels het raadplegen van externe deskundigheid in de vorm van een trainingsdag (augustus 2022) voor alleen het verantwoordingsorgaan is reeds voorbereid op de zwaardere rol van het verantwoordingsorgaan (bezwaarrecht). Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan enkele vergaderingen samen met het bestuur bijgewoond waarbij externe adviseurs zijn aangeschoven om meer duiding te geven aan de komst van de WTP.

Concreet met betrekking tot het nieuwe pensioen akkoord wordt in vrijwel elke vergadering met verantwoordingsorgaan en bestuur maar ook binnen verantwoordingsorgaan zelf stilgestaan bij dit onderwerp. Er kan gesproken worden van een goede uitwisseling van gezichtspunten.

Deelname kennisessies

In 2022 heeft het verantwoordingsorgaan deelgenomen aan webinars onder andere georganiseerd door de Pensioenfederatie en Montae. De onderwerpen waren met name gericht op de ontwikkelingen met betrekking tot het nieuwe pensioenakkoord en de nieuwe rol van het verantwoordingsorgaan.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan samen met het bestuur opgetrokken in kennissessies georganiseerd door adviseur WTW. Enkele verantwoordingsorgaan leden hebben daarnaast op uitnodiging webinars van andere fondsen bijgewoond. Buiten bovenstaande activiteiten zijn er geen specifieke (betaalde) opleidingen en/of cursussen gevolgd.

Opleiding en geschiktheid

Het verantwoordingsorgaan is zich voldoende bewust van haar veranderende rol als gevolg van het nieuwe pensioen akkoord. Het verantwoordingsorgaan realiseert zich dat het een zwaardere adviesfunctie krijgt doordat individueel bezwaarrecht van deelnemers zal vervallen. Er zullen verschillende scenario's met verschillende uitkomsten voorliggen waarover het verantwoordingsorgaan zal moeten adviseren en instemmen.

Het verantwoordingsorgaan volgt de berichtgeving hierover van de Pensioenfederatie en gaat na wat nodig is om die gewijzigde taak uit te kunnen voeren. Om tot een goed advies te kunnen komen, zal het verantwoordingsorgaan de discussies en de meningsvorming moeten kunnen begrijpen. Vooruitlopend hierop is reeds externe deskundigheid geraadpleegd om te ondersteunen. De verwachting is dat dit zal worden gecontinueerd in 2023.

Oordeel

Het VO is van oordeel dat het bestuur en de commissies in 2022 op prudente wijze zorg hebben gedragen voor de uitvoering van de pensioenregeling. De beleidsvorming geeft blijk van een goede afweging van de belangen. In lijn met het oordeel van de visitatiecommissie is het verantwoordingsorgaan van mening dat het bestuur van het pensioenfonds heeft voldaan aan een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging. Er is sprake van een effectief en slagvaardig optreden van het bestuur en een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Ter bepaling van haar oordeel heeft het verantwoordingsorgaan kennis genomen van het concept jaarverslag, het visitatierapport en de notulen van bestuursvergaderingen en andere relevante documenten. Het verantwoordingsorgaan is een aantal maal bijgepraat over specifieke onderwerpen door het bestuur. Daarnaast is aan een aantal vergaderingen van het bestuur deelgenomen.

Het verantwoordingsorgaan heeft waardering voor de wijze waarop het fonds in staat was om ook gedurende 2022 haar activiteiten voort te zetten. Daarnaast realiseert het verantwoordingsorgaan zich de hoeveelheid en diversiteit aan thema's en (ad-hoc) activiteiten die op de bestuurstafel terecht komen en de inspanningen die dit vergt.

Het verantwoordingsorgaan erkent en waardeert de professionele en goede verhouding met het bestuur ook daar waar de meningen uiteen lopen. Kortom, het verantwoordingsorgaan ziet uit naar de voortzetting van de samenwerking in het komende jaar en verdere toekomst.

Tilburg, mei 2023

VO lid - Functie

E. van den Brand - Voorzitter (namens werknemers)

D. van der Mee – Secretaris (namens werkgever)

G.P. van Es – lid (namens gepensioneerden)

4. Jaarrekening

Balans per 31 december (na resultaatbestemming)

(bedragen in duizenden euro's)

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Activa		
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
• Vastgoed (1)	74.102	65.485
• Aandelen (2)	69.390	88.861
• Vastrentende waarden (3)	157.779	230.014
• Beleggingen ter afdekking renterisico (4)	88.348	100.143
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	389.619	484.503
Vorderingen en overlopende activa pensioenen (5)	12	27
Vorderingen en overlopende activa beleggingen (6)	204	91
Overige activa		
• Liquide middelen (7)	2.777	7.266
Totaal activa	392.612	491.887
Passiva		
Stichtingskapitaal en reserves (8)		
• Overige reserves	77.742	82.753
Technische voorzieningen (9)		
• Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	314.493	408.816
Schulden en overlopende passiva pensioenen (10)	377	316
Schulden en overlopende passiva beleggingen (11)	-	2
Totaal passiva	392.612	491.887

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 50 tot en met 60.

Rekening van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

	2022	2021
Baten		
Premiebijdragen (12)	17.171	14.813
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds (13)	-106.402	5.126
Overige baten pensioenactiviteiten (14)	-	405
Lasten		
Pensioenuitkeringen (15)	-9.178	-8.891
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
• <i>Pensioenopbouw (16)</i>	-15.585	-16.037
• <i>Indexering (17)</i>	-39.384	-6.183
• <i>Rentetoevoeging (18)</i>	1.991	2.287
• <i>Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (19)</i>	9.497	9.164
• <i>Wijziging marktrente (20)</i>	140.482	28.981
• <i>Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten (21)</i>	705	49
• <i>Wijziging actuariële grondslagen (22)</i>	-4.674	-
• <i>Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen (23)</i>	1.291	-437
Totaal mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds	94.323	17.824
Saldo overdrachten van rechten (24)	-697	19
Overige lasten pensioenactiviteiten (25)	-228	-238
Saldo van baten en lasten	-5.011	29.058

De bestemming van het resultaat van saldo baten en lasten is toegevoegd aan de overige reserves.

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 66 tot en met 73.

Kasstroomoverzicht

(bedragen in duizenden euro's)

	2022	2021
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	17.214	14.813
Ontvangen overdracht van rechten	659	537
Ontvangen uitkeringen herverzekering	-12	405
Betaalde pensioenuitkeringen	-9.148	-8.891
Betaalde overdracht van rechten	-1.356	-518
Betaalde premies herverzekering	-226	-237
Overige mutaties uit pensioenactiviteiten	10	16
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	7.141	6.125
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen beleggingen	154.301	46
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	859	1.035
Aankopen beleggingen	-167.799	-3.500
Mutatie banktegoeden beleggingen	1.578	2.977
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-569	-597
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-11.630	-39
Mutatie liquide middelen	-4.489	6.086
Liquide middelen begin van het jaar	7.266	1.180
Liquide middelen eind van het jaar	2.777	7.266
Mutatie liquide middelen	-4.489	6.086

Toelichting algemeen

Activiteiten

Het pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds, statutair gevestigd in Hilversum en kantoorhoudend aan de Liebergerweg 72-76 in Hilversum. Het pensioenfonds is verantwoordelijk voor een goede uitvoering van de pensioenregelingen voor actieve deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden in overeenstemming met wet- en regelgeving. Ingevolge artikel 3 van de statuten heeft het pensioenfonds ten doel het treffen van de pensioenvoorzieningen ter zake van ouderdom en overlijden voor degenen die als deelnemer zijn aangemeld, in overeenstemming met de reglementen in de ruimste zin genomen. Het pensioenfonds is als ondernemingspensioenfonds ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41192479.

Pensioenregeling

Ouderdomspensioen

Het ouderdomspensioen is een toegezegd-pensioenregeling op basis van geïndexeerd middelloon. De pensioenrichtleeftijd is 67 jaar. De deelnemers kunnen binnen bepaalde grenzen kiezen wanneer zij met pensioen gaan, en wel op zijn vroegst vanaf de leeftijd van 55 jaar, maar niet later dan vijf jaar na het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. Verder kan de hoogte van het pensioen worden gevarieerd, waarbij de hoogste uitkering niet meer dan 33% hoger is dan de laagste uitkering. Op pensioendatum kan een gedeelte van het opgebouwde ouderdomspensioen worden geruild voor partnerpensioen en/of wezenpensioen. Het partnerpensioen bedraagt maximaal 70% van het verlaagde ouderdomspensioen. De opbouw van ouderdomspensioen bedraagt per jaar van deelneming 1,875% van de pensioengrondslag van het betreffende jaar. De pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris verminderd met de franchise. Het pensioengevend salaris is gelijk aan 13 maal de vastgestelde maandverdiens te vermeerderd met vakantietoeslag. Het pensioengevend salaris is per 1 januari 2022 gemaximeerd op een bedrag van EUR 68.938. In 2021 bedroeg het pensioengevend salaris maximaal EUR 66.261. Dit maximum kan jaarlijks worden aangepast overeenkomstig de cao.

Bij arbeidsongeschiktheid in de zin van de WIA van tenminste 35% wordt de pensioenopbouw voor rekening van de werkgever geheel of gedeeltelijk voortgezet. Bij arbeidsongeschiktheid van 80% of meer wordt de pensioenopbouw volledig voortgezet. De (voor de deelnemer) premievrije voortzetting van de pensioenopbouw is gemaximeerd op het bedrag dat wordt betaald door de werkgever. De voortzetting van de opbouw eindigt zodra en voor zover de deelnemer niet langer (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt is, de AOW-uitkering ingaat of de tussen de werkgever en het pensioenfonds gesloten uitvoeringsovereenkomst wordt beëindigd, maar uiterlijk op de pensioendatum.

Partnerpensioen

De deelnemers bouwen naast ouderdomspensioen tevens partnerpensioen op, gelijk aan 70% van het ouderdomspensioen. In geval van overlijden van de deelnemer voor de reguliere pensioendatum wordt het ouderdomspensioen vastgesteld in de veronderstelling dat de deelnemer tot de reguliere pensioendatum zou hebben deelgenomen met de laatstelijk geldende pensioengrondslag.

In de periode 1 januari 2003 tot 1 juli 2015 werd geen partnerpensioen opgebouwd, maar was het partnerpensioen uitsluitend verzekerd op risicobasis.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt per gerechtigd kind 14% van het bereikbare ouderdomspensioen. Het wezenpensioen wordt uitgekeerd tot het bereiken van de leeftijd van 18 jaar of de leeftijd van 27 jaar indien een studie wordt gevolgd.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is om over een reeks van jaren de opgebouwde pensioenen van de actieve en premievrije deelnemers alsmede de reeds ingegane pensioenen te verhogen met gemiddeld 80% van de relatieve stijging van het prijsindexcijfer.

Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en de ingegane pensioenen worden aangepast. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd, maar deze wordt gefinancierd vanuit de overige reserve. De toeslagverlening is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds en vindt alleen plaats voor zover deze toekomstbestendig is, dat wil zeggen dat de toeslag naar verwachting ook in de toekomst kan worden toegekend.

Bij de besluitvorming wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds. Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% wordt geen toeslag toegekend. Bij een beleidsdekkingsgraad tussen 110% en een nader te bepalen bovengrens wordt toeslagverlening naar rato toegepast. Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de bovengrens vindt volledige toeslagverlening plaats en wordt eventueel inhaaltoeslag toegekend. De bovengrens wordt jaarlijks zodanig vastgesteld dat aan de eis van toekomstbestendigheid van de toeslagverlening wordt voldaan.

Financiering en premie

De werkgeverspremie in 2022 is gebaseerd op een doorsneepremie van 14,0% (2021: 14,0%) van het pensioengevend salaris (13 maal de vastgestelde maandverdienste vermeerderd met vakantietoeslag). Het pensioengevend salaris bedraagt maximaal EUR 68.938 (2021: EUR 66.261).

Daarnaast betalen de actieve deelnemers een werknemerspremie gelijk aan 7,0% (2021: 7,0%) van de pensioengrondslag (maximale pensioengevend salaris verminderd met de franchise). Deelnemers die op 31 december 2002 in dienst van de werkgever waren betaalden tot 1 juli 2015 geen premie. De premie voor deze groep bedraagt 3,5% (2021: 3,5%) van de pensioengrondslag.

Bij arbeidsongeschiktheid in de zin van de WIA van tenminste 35% wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet en verleent de werkgever de (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers vrijstelling van betaling van de werknemerspremie en neemt de werkgever de volledige premie voor zijn rekening.

De totale premie is minimaal gelijk aan de gedempt kostendekkende premie op basis van de driejaarsgemiddelde rentetermijnstructuur DNB. Overeengekomen is dat de werkgever altijd minimaal de kostendekkende premie voldoet.

De werkgever heeft geen bijstortingsverplichting in de situatie van een dekkingstekort (beleidsdekkingsgraad is lager dan de dekkingsgraad die overeenkomt met het minimaal vereist eigen vermogen in de zin van artikel 131 van de Pensioenwet) of een reservetekort (beleidsdekkingsgraad is

lager dan de dekkingsgraad die overeenkomt met het vereist eigen vermogen in de zin van artikel 132 van de Pensioenwet).

Indien het vermogen van het pensioenfonds hoger is dan de premiekortingsgrens, kan het bestuur besluiten premiekorting te verlenen. Voorwaarden zijn dat de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de dekkingsgraad die overeenkomt met het vereist eigen vermogen en alle voorwaardelijke toeslagen met betrekking tot de voorgaande 10 jaar zijn toegekend. De korting kan in enig jaar niet hoger zijn dan het totaal van de door de werkgever en de deelnemers verschuldigde premie over dat jaar.

Herverzekering

Het pensioenfonds heeft een herverzekeringsovereenkomst afgesloten ter dekking van het overlijdensrisico. Het overlijdensrisico is verzekerd op basis van risicokapitalen. De verzekeraar keert in voorkomende gevallen het risicokapitaal uit aan het pensioenfonds.

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds (RJ 610).

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling, dat wil zeggen de veronderstelling dat de continuïteit gewaarborgd is en de activiteiten in de afzienbare toekomst zullen worden voortgezet.

Deze jaarrekening heeft betrekking op het verslagjaar 2022, dat is geëindigd op 31 december 2022.

De bedragen in de jaarrekening luiden in euro's.

Schattingen en veronderstellingen

Bij het opstellen van de jaarrekening is het maken van schattingen en veronderstellingen noodzakelijk. De schattingen en veronderstellingen hebben invloed op de toepassing van grondslagen en de waardering van activa en verplichtingen. De schattingen en daaraan ten grondslag liggende veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. Vooral de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en (in mindere mate) de waardering van de beleggingen zijn gebaseerd op schattingen en veronderstellingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Ten behoeve van de oordeelsvorming en het maken van schattingen wordt gebruikgemaakt van externe deskundigen. De aard van oordelen en schattingen en de onderliggende veronderstellingen is, voor zover noodzakelijk geacht voor het vereiste inzicht in het vermogen, vermeld in de toelichting bij de jaarrekening. Herzieningen van schattingen worden verwerkt in de periode waarin de schatting wordt herzien. Een herziening van een schatting heeft dikwijls ook gevolgen voor waardering en resultaatbepaling in toekomstige perioden.

Wijziging UFR-methode

Op 12 juni 2019 is het Advies van de Commissie Parameters verschenen, waarin onder meer een aangepaste UFR-methode wordt geadviseerd. De belangrijkste wijziging in de UFR-methode is dat de UFR pas van invloed wordt vanaf looptijd 30 in plaats van looptijd 20. Daarnaast is de berekening van de UFR

zelf gebaseerd op de 30-jaars forward rate in plaats van de 20-jaars forward rate. Tot slot groeit de rentecurve in de nieuwe methode langzamer naar de UFR toe. DNB heeft besloten om de nieuwe UFR-parameters over een periode van vier jaar stapsgewijs in te voeren. Op deze manier wordt de impact van de nieuwe UFR gespreid over een langere periode. Door middel van deze stapsgewijze invoering zal de nieuwe UFR volledig van kracht zijn begin 2024. In de periode van 2021 tot 2024 is de rentetermijnstructuur gebaseerd op het gewogen gemiddelde van de rentetermijnstructuur op basis van de huidige en de nieuwe UFR methode, waarbij de gewichten jaarlijks op 1 januari met gelijke stappen aangepast worden. In januari 2021 is begonnen met de stapsgewijze transitie van de oude methode naar de nieuwe methode. In 2022 bedraagt deze weging 50% voor de curve onder de oude methode en 50% voor de curve onder de nieuwe methode. Het effect op de pensioenverplichtingen bedraagt EUR 5.102 duizend (dotatie).

Verwerking

De belangrijkste activa en verplichtingen van het pensioenfonds zijn respectievelijk de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. De beleggingen bestaan volledig uit participaties in beleggingsfondsen. Deze worden in de balans opgenomen respectievelijk van de balans verwijderd op transactiedatum (datum van koop of verkoop). Dit is het moment waarop de toekomstige economische voordelen en de risico's verbonden aan het financiële instrument worden overgedragen. Pensioenverplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment van toekenning of overdracht van de pensioenrechten. Zij worden van de balans verwijderd op het moment van uitkering of overdracht van de pensioenrechten.

Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Presentatie beleggingen en beleggingsopbrengsten

De beleggingen bestaan nagenoeg volledig uit participaties in beleggingsfondsen. De participaties in beleggingsfondsen worden in de balans gerubriceerd naar de aard van de onderliggende beleggingen.

Waardering beleggingen

Beleggingen worden op het moment van verkrijging gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, zijnde de marktwaarde, vermeerderd met de transactiekosten. Vervolgens worden de beleggingen gewaardeerd tegen marktwaarde. De marktwaarde is het bedrag waarvoor een actief of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn. De marktwaarde is gebaseerd op actuele marktprijzen, tenzij anders vermeld.

Participaties in (niet-beursgenoteerde) beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de berekende intrinsieke waarde op balansdatum of de meest recent beschikbare intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt vastgesteld op basis van de marktwaarde van de onderliggende activa en verplichtingen.

Waardeveranderingen beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen, inclusief derivaten. Alle waardeveranderingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als opbrengst beleggingen direct in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de intrinsieke waarde van de participaties in (niet-beursgenoteerde) beleggingsfondsen. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. Valutakoersverschillen bij de omrekening van activa en verplichtingen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen onder de post waarop de activa en verplichtingen betrekking hebben.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Vastgoed

Beleggingen in niet-beursgenoteerde participaties in vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde, gebaseerd op de marktwaarde van het onderliggende vastgoed. De marktwaarde van het onderliggende vastgoed is de geschatte waarde op basis van een ter zake kundige marktpartij.

De onderliggende vastgoedobjecten worden periodiek getaxeerd door onafhankelijke taxateurs, waarbij elk kwartaal een kwart van de portefeuille wordt getaxeerd, zodat op jaarbasis de gehele portefeuille wordt getaxeerd.

Aandelen

Beleggingen in niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen worden gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde, gebaseerd op de marktwaarde van de onderliggende aandelen. De marktwaarde van onderliggende aandelen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum.

Vastrentende waarden

Beleggingen in niet-beursgenoteerde participaties in obligatiefondsen worden gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde, gebaseerd op de marktwaarde van de onderliggende obligaties. De marktwaarde van onderliggende beursgenoteerde obligaties is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum, verhoogd met de lopende rente. Indien de onderliggende vastrentende waarden niet-beursgenoteerd zijn of indien de koersvorming daarvan niet representatief is, wordt de marktwaarde getaxeerd. De taxatie is gebaseerd op recente marktinformatie.

Beleggingen ter afdekking renterisico

Dit betreffen beleggingen in niet-beursgenoteerde participaties in een beleggingsfonds dat door middel van een portefeuille langlopende hoogwaardige staatsobligaties en renteswaps kasstromen verkrijgt die passen bij de verplichtingenstructuur van een pensioenfonds. Een renteswap is een derivatencontract waarbij wordt overeengekomen om gedurende een vooraf vastgestelde periode rentestromen in dezelfde valuta te ruilen. Bij de meeste renteswaps wordt een variabele rente geruild tegen een vaste rente. De variabele rente is gebaseerd op de geldmarktrente. De vaste rente is meestal gebaseerd op de marktrente van staatsobligaties.

De participaties in dit beleggingsfonds worden gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde, gebaseerd op de marktwaarde van de onderliggende beursgenoteerde staatsobligaties en onderhandse renteswaps.

De marktwaarde van onderliggende staatsobligaties is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum, verhoogd met de lopende rente. Voor onderliggende renteswaps is de waardering gebaseerd op recente marktinformatie (rentecurves), als input voor een gehanteerd gangbaar waarderingsmodel (discounted cash flow model).

Derivaten

Derivaten zijn afgeleide financiële instrumenten, waarvan de waarde afhankelijk is van één of meer onderliggende primaire financiële instrumenten. Derivaten bevatten rechten en verplichtingen waardoor één of meer van de financiële risico's waaraan de onderliggende primaire financiële instrumenten onderhevig zijn tussen partijen worden overgedragen. Derivaten leiden bij het aangaan van de transactie niet of tot een relatief gering vermogensbeslag. Basisvormen van derivaten zijn swaps, forwards, futures en opties. Het onderliggende primaire financiële instrument kan onder meer een valutaproduct, een aandelenproduct of een renteproduct zijn.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid. De geamortiseerde kostprijs komt in het algemeen overeen met de nominale waarde.

Liquide middelen

Liquide middelen worden opgenomen voor de nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Het eigen vermogen van het pensioenfonds bestaat uit het stichtingskapitaal en verschillende reserves. Het stichtingskapitaal en de reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans. Op basis van de Pensioenwet moet minimaal een eigen vermogen van circa 5% van de voorziening pensioenverplichtingen aangehouden worden.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen wordt actuarieel berekend en wordt vastgesteld op basis van de nominaal verworven pensioenrechten, voor zover zij onvoorwaardelijk zijn. Dit betekent dat de voorwaardelijke toekomstige toeslagen niet in de voorziening zijn begrepen, maar de op balansdatum toegezegde toeslagen wel hierin wordt opgenomen. De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum.

De voorziening met betrekking tot ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen is de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenrechten.

De belangrijkste actuariële grondslagen en veronderstellingen zijn:

- rekenrente volgens actuele rentetermijnstructuur DNB (ongewijzigd);
- levensverwachting volgens prognosetafels AG 2022 met correctiefactoren gebaseerd op verschil in levensverwachting tussen werkende en totale bevolking (gewijzigd);
- gehuwdheidsfrequentie actieve en gewezen deelnemers op basis van onbepaalde partner en gehuwdheidsfrequentie gepensioneerden op basis van bepaalde partner (ongewijzigd);
- verschil leeftijd man en vrouw drie jaar (ongewijzigd);
- administratie- en excassokosten 3,5% van de voorziening (2021: 3,5%).

Uit de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo 2022 kan voor het pensioenfonds een gemiddelde rekenrente van 2,52% (2021: 0,58%) worden afgeleid. De voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde rentetermijnstructuur DNB betreft voor looptijden tot en met 20 jaar de marktrente op de interbancaire swapmarkt. Voor looptijden langer dan 20

jaar wordt de swapcurve per balansdatum aangepast. Vanaf 1 januari 2021 tot 1 januari 2024 is de aanpassing een weging van de oude UFR-methodiek (advies Commissie UFR 2013) en de nieuwe UFR methodiek (advies Commissie Parameters 2019). De weging van de oude UFR-methodiek wordt stapsgewijs afgebouwd (2021: 75%, 2022: 50%, 2023: 25% en 2024: 0%). In de UFR-methodiek wordt de onderliggende éénjaarsforwardrente geëxtrapoleerd naar een lange termijn verwacht renteniveau, de zogenoemde Ultimate Forward Rate (UFR).

De UFR wordt vastgesteld als 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de werkelijke 1-jaar 20-jaarsforwardrentes (oude UFR-methodiek) respectievelijk 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de werkelijke 1-jaar 30-jaarsforwardrentes (nieuwe UFR-methodiek). In de door DNB gevolgde methodiek beweegt de rente vanaf 21 jaar geleidelijk in de richting van de UFR, doordat de actuele forwardrente wordt gemiddeld met de UFR. De UFR in de oude UFR-methodiek bedraagt ultimo 2022 1,4% (2021: 1,5%) en in de nieuwe UFR-methodiek ultimo 2022 1,1% (2021: 1,3%).

Schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, die in het algemeen overeenkomt met de nominale waarde.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen voor resultaatbepaling vloeien voor het merendeel voort uit de voor de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds gehanteerde waarderingsgrondslagen. Voor een aantal posten worden de grondslagen voor resultaatbepaling hierna (nader) uiteengezet.

Premiebijdragen

Premies worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin de daarmee samenhangende pensioenrechten worden opgebouwd. Premiekortingen worden verwerkt in de periode waarin aan de daarvoor overeengekomen voorwaarden wordt voldaan. Dit is de periode waarin de premiekorting onvoorwaardelijk is geworden.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Beleggingsresultaten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben. Directe en indirecte resultaten en aan de verslagperiode toe te rekenen (gefactureerde of nog te factureren) kosten van beleggingen, worden afzonderlijk gepresenteerd. Onder directe resultaten worden opbrengsten uit rente en van vermogensbeheerders ontvangen rebates ten gunste van het resultaat gebracht. Dividend wordt in de rekening van baten en lasten opgenomen op het moment van beschikbaarstelling. Waardeveranderingen zijn indirecte beleggingsresultaten en worden aan de periode toegerekend waarin zij optreden.

Overige baten pensioenactiviteiten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen en partnerpensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van de pensioenrechten plaatsvindt.

Indexering

De toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van toeslagverlening wordt in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarin het bestuursbesluit wordt genomen.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum. Aan de voorziening pensioenverplichtingen wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening en het effect van wijzigingen in de actuariële grondslagen.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen wordt ten gunste van de rekening van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging marktrente

Het effect van de verandering van de rekenrente op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslagperiode in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Wijzigingen uit hoofde van overdracht van rechten

De met waardeoverdrachten samenhangende toevoeging en onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Wijziging actuariële grondslagen

Het effect van wijzigingen in de actuariële grondslagen op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslagperiode in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Saldo overdrachten van rechten

Waardeoverdrachten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Kosten

Kosten worden ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarop zij betrekking hebben.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum.

Onder liquide middelen worden verstaan banktegoeden die niet het karakter hebben van beleggingen.

Toelichting op de balans per 31 december

(bedragen in duizenden euro's)

Activa

1 Vastgoed

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Totaal	74.102	65.485

De portefeuille bestaat volledig uit participaties in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen, die beleggen in Europees vastgoed.

De samenstelling van de onderliggende portefeuille vastgoed per sector is als volgt:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Winkels	22.782	20.345
Kantoren	22.165	22.166
Bedrijfsruimten	11.630	9.582
Woningen	6.325	4.897
Overig	11.200	8.495
Totaal	74.102	65.485

2 Aandelen

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Totaal	69.390	88.861

De portefeuille bestaat uit participaties in niet-beursgenoteerde aandelenfondsen, die beleggen in beursgenoteerde aandelen.

De onderliggende aandelenportefeuille kan als volgt worden gespecificeerd per sector:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Financiële instellingen	8.630	13.333
Informatietechnologie	18.792	21.905
Energie	2.993	2.680
Telecommunicatie	7.377	8.315
Consument cyclisch	3.480	11.699
Consument defensief	5.777	5.603
Industrie	9.048	7.067
Basismaterialen	1.810	4.069
Gezondheidszorg	10.301	9.781
Nutsbedrijven	626	2.005
Overig	556	2.404
Totaal	69.390	88.861

De samenstelling van de totale portefeuille naar regio is als volgt:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Europa	15.235	11.887
Verenigde Staten en Canada	44.135	49.253
Pacific inclusief Japan	8.010	12.427
Opkomende markten	2.010	15.294
Totaal	69.390	88.861

3 Vastrentende waarden

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Beleggingsfondsen	157.642	228.299
Banktegoeden in rekening-courant en gelden onderweg	137	1.715
Totaal	157.779	230.014

De beleggingsfondsen betreffen participaties in niet-beursgenoteerde fondsen, die beleggen in obligaties en onderhandse leningen:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Bedrijfsobligaties	43.380	61.397
Asset backed obligaties	43.696	45.478
Onderhandse leningen	70.566	121.424
Totaal	157.642	228.299

De specificatie van de portefeuille vastrentende waarden naar rentetype is als volgt:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Vaste rente	157.642	228.299
Variabele rente	137	1.715
Totaal	157.779	230.014

De resterende looptijd gebaseerd op de contractuele aflossingsdata is als volgt:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Korter dan 1 jaar	8.810	9.598
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	71.965	102.697
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	52.358	78.631
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	20.429	32.478
Vanaf 20 jaar tot 30 jaar	1.608	3.575
Vanaf 30 jaar tot 40 jaar	1.733	1.323
Langer dan 40 jaar	876	1.712
Totaal	157.779	230.014

De kredietwaardigheid van de totale portefeuille kan als volgt worden weergegeven:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
AAA-rating	3.230	2.665
AA-rating	9.105	6.567
A-rating	25.644	18.164
BBB-rating	26.627	26.299
Lagere rating dan BBB	92.365	171.506
Geen rating	808	4.813
Totaal	157.779	230.014

De samenstelling van de totale portefeuille naar regio is als volgt:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Europa	105.567	161.150
Verenigde Staten	34.292	47.068
Overig	17.920	21.796
Totaal	157.779	230.014

4 Beleggingen ter afdekking renterisico

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Totaal	88.348	100.143

Hieronder zijn opgenomen participaties in een zogenoemd liability driven beleggingsfonds. Dit beleggingsfonds belegt in langlopende Nederlandse en Duitse staatsobligaties en neemt daarnaast posities in renteswaps in. Door middel van deze beleggingen wordt de duration van de portefeuille vastrentende waarden verlengd, waardoor het rentemismatchrisico wordt afgedekt.

Het aandeel van het pensioenfonds in de onderliggende activa en verplichtingen kan als volgt worden samengevat:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Staatsobligaties	83.407	97.160
Renteswaps activa	11.990	38.241
Renteswaps passiva	-38.471	-8.092
Overig, per saldo	31.422	-27.166
Totaal intrinsieke waarde	88.348	100.143

Overige activa en verplichtingen betreffen voornamelijk liquide middelen, vorderingen uit hoofde van gestort cash collateral en schulden uit hoofde van ontvangen cash collateral.

De resterende looptijd gebaseerd op de contractuele aflossingsdata van het aandeel in de onderliggende portefeuille staatsobligaties is als volgt:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Korter dan 10 jaar	41.085	20.479
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	23.590	27.466
Vanaf 20 jaar tot 30 jaar	16.301	47.588
Vanaf 30 jaar tot 40 jaar	2.431	1.629
Totaal	83.407	97.162

De portefeuille bestaat volledig uit Duitse en Nederlandse staatsobligaties:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Duitsland (AAA-rating)	42.700	49.906
Nederland (AAA-rating)	40.707	47.256
Totaal	83.407	97.162

Het aandeel van het pensioenfonds in de onderliggende portefeuille renteswaps kan als volgt worden weergegeven:

	Receiver swaps		Payer swaps		Netto positie	
	Contract-omvang	Markt-waarde	Contract-omvang	Markt-waarde	Contract-omvang	Markt-waarde
Per 31 december 2022						
Korter dan 1 jaar	-	-	45.800	40	45.800	40
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	-	-	121.930	9.812	121.930	9.812
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	-	-	17.710	1.925	17.710	1.925
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	28.700	-3.388	-	-	28.700	-3.388
Vanaf 20 jaar tot 30 jaar	125.480	-25.021	-	-	125.480	-25.021
Vanaf 30 jaar tot 40 jaar	-	-	-	-	-	-
Langer dan 40 jaar	41.020	-9.849	-	-	41.020	-9.849
Totaal	195.200	-38.258	185.440	11.777	380.640	-26.481
Per 31 december 2021						
Korter dan 1 jaar	-	-	-	-	-	-
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	-	-	-	-25	-	-25
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	-	-	- 111.943	110	-111.943	110
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	-	-	- 24.016	101	-24.016	101
Vanaf 20 jaar tot 30 jaar	53.725	7.611	-	-	53.725	7.611
Vanaf 30 jaar tot 40 jaar	34.352	13.161	- 20.072	-4.675	14.280	8.486
Langer dan 40 jaar	34.681	13.866	-	-	34.681	13.866
Totaal	122.758	34.638	- 156.031	-4.489	-33.273	30.149

Receiver swaps zijn renteswaps waarbij een vaste rente wordt ontvangen en een variabele rente wordt betaald. Payer swaps zijn renteswaps waarbij een vaste rente wordt betaald en een variabele rente wordt ontvangen. De renteswaps zijn niet-beursgenoteerde contracten.

Door middel van de receiver swaps wordt het rentemismatchrisico verkleind en door middel van de payer swaps wordt het rentemismatchrisico vergroot. Het effect van de totale portefeuille renteswaps is afdekking van het rentemismatchrisico.

5 Vorderingen en overlopende activa pensioenen

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Werkgever	-	27
Overige vorderingen pensioenen	12	-
Totaal	12	27

De vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

6 Vorderingen en overlopende activa beleggingen

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Overige vorderingen en overlopende activa	204	91
Totaal	204	91

De vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

7 Liquide middelen

Liquide middelen worden onderscheiden van banktegoeden die het karakter hebben van beleggingen of direct beschikbaar zijn om te worden belegd. Deze posten zijn begrepen in vastrentende waarden.

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Banktegoeden in rekening-courant	2.777	7.266
Totaal	2.777	7.266

De liquide middelen zijn vrij opeisbaar.

Passiva

8 Stichtingskapitaal en reserves

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Stand begin van het jaar	82.753	53.695
Resultaat	-5.011	29.058
Totaal	77.742	82.753

Het stichtingskapitaal bedraagt (ongewijzigd) EUR 45,38.

De vermogenspositie wordt toegelicht in de risicoparagraaf op pagina 61 tot en met 62.

9 Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen is als volgt samengesteld per categorie deelnemers:

	Per 31 december 2022		Per 31 december 2021	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Actieve deelnemers	1.063	108.682	1.067	159.386
Arbeidsongeschikte deelnemers	31	4.252	32	5.705
Gewezen deelnemers	1.066	71.403	975	92.008
Ingegaan ouderdomspensioen en prepensioen	390	102.308	378	116.791
Ingegaan partnerpensioen	166	17.111	171	21.012
Ingegaan wezenpensioen	8	102	8	89
Totaal pensioenuitkeringen	2.724	303.858	2.631	394.991
Administratiekosten en excassokosten		10.635		13.825
Totaal	2.724	314.493	2.631	408.816

De waarde van de voorziening pensioenverplichtingen naar resterende looptijd is als volgt:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Korter dan 1 jaar	10.118	9.354
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	37.822	37.572
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	46.389	51.474
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	85.728	111.630
Vanaf 20 jaar tot 30 jaar	65.239	95.112
Vanaf 30 jaar tot 40 jaar	41.344	62.608
Langer dan 40 jaar	27.853	41.066
Totaal	314.493	408.816

De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Stand begin van het jaar	408.816	426.640
Pensioenopbouw actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	15.072	15.510
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	513	527
Indexering actieve deelnemers	15.833	2.610
Indexering gewezen deelnemers	9.950	1.459
Indexering pensioengerechtigden	13.601	2.114
Rentetoevoeging	-1.991	-2.287
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-9.176	-8.843
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-321	-321
Wijziging rekenrente	-140.482	-28.981
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-705	-49
Wijziging actuariële grondslagen	4.674	-
Actuariële resultaten	-1.291	437
Stand eind van het jaar	314.493	408.816

Uit de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo 2022 kan voor het pensioenfonds een gemiddelde rekenrente van 2,52% (2021: 0,58%) worden afgeleid.

10 Schulden en overlopende passiva pensioenen

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Werkgever	43	-
Waardeoverdrachten	1	1
Pensioenuitkeringen	135	110
Belastingen en premies sociale verzekeringen	198	193
Overlopende passiva	-	12
Totaal	377	316

De schulden hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

11 Schulden en overlopende passiva beleggingen

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Overlopende passiva	-	2
Totaal	-	2

De schulden hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Overige informatie beleggingen

Beleggingsportefeuille

De totale beleggingsportefeuille is als volgt samengesteld:

	Per 31 december 2022	Per 31 december 2021
Vastgoed	74.102	65.485
Aandelen	69.390	88.861
Vastrentende waarden	157.779	230.014
Beleggingen ter afdekking renterisico	88.348	100.143
 Totaal beleggingen	 389.619	 484.503
Vorderingen	204	91
Schulden	-	-2
Totaal	389.823	484.592

Het pensioenfonds heeft niet belegd in premiebijdragen ondernemingen.

Marktwaaarde beleggingen

De marktwaaarde van de beleggingen wordt vastgesteld op basis van directe marktnoteringen, wordt afgeleid van directe marktnoteringen of wordt benaderd door middel van waarderingsmodellen en waarderingstechnieken.

Van directe marktnotering is sprake indien beleggingen worden verhandeld op één of meer actieve openbare markten.

Indien de waardering van beleggingen wordt afgeleid van directe marktnoteringen, worden de beleggingen gewaardeerd op basis van een model, waarbij alle inputvariabelen zijn gebaseerd op marktnoteringen. Tot deze categorie worden ook gerekend participaties in beleggingsfondsen die beleggen in beursgenoteerde aandelen, obligaties en renteswaps.

Indien de marktwaaarde van beleggingen wordt vastgesteld door middel van waarderingsmodellen en waarderingstechnieken, worden de inputvariabelen geschat door externe deskundigen in verband met het ontbreken van openbare marktgegevens.

	Directe markt- notering	Afgeleide markt- notering	Waarderings- modellen en -technieken	Totaal
Per 31 december 2022				
Vastgoed	-	-	74.102	74.102
Aandelen	-	69.390	-	69.390
Vastrentende waarden	137	87.076	70.566	157.779
Beleggingen ter afdekking renterisico	-	88.348	-	88.348
Totaal	137	244.814	144.668	389.619

Per 31 december 2021

Vastgoed	-	-	65.485	65.485
Aandelen	-	88.861	-	88.861
Vastrentende waarden	1.715	106.875	121.424	230.014
Beleggingen ter afdekking renterisico	-	100.143	-	100.143
Totaal	1.715	295.879	186.909	484.503

Mutaties beleggingen

De mutaties in de portefeuilles vastgoed, aandelen en vastrentende waarden zijn als volgt:

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Beleggingen ter afdekking renterisico	Totaal
Per 31 december 2022					
Balanswaarde begin van het jaar	65.485	88.861	230.014	100.143	484.503
Aankopen	10.775	70.394	23.950	63.850	168.969
Verkopen	-	-76.501	-77.800	-	-154.301
Waardeveranderingen	-2.158	-13.364	-16.808	-75.645	-107.975
Mutatie liquiditeiten			-1.577		-1.577
Balanswaarde eind van het jaar	74.102	69.390	157.779	88.348	389.619
Per 31 december 2021					
Balanswaarde begin van het jaar	61.886	75.161	222.192	120.099	479.338
Aankopen	431	972	3.500	-	4.903
Verkopen	-46	-	-	-	-46
Waardeveranderingen	3.214	12.728	7.299	-19.956	3.285
Mutatie liquiditeiten			-2.977	-	-2.977
Balanswaarde eind van het jaar	65.485	88.861	230.014	100.143	484.503

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Investerings- en stortingsverplichtingen

Er zijn geen investerings- en stortingsverplichtingen.

Langlopende contracten

Het pensioenfonds heeft een herverzekeringsovereenkomst afgesloten ter dekking van het overlijdensrisico voor de periode tot en met 31 december 2023. De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt ongeveer EUR 226 duizend (2021: ongeveer EUR 474 duizend). Het bedrag dat na 1 jaar vervalt is EUR 226 duizend.

Achterstand in toeslagverlening

De actuariële waarde van de achterstand in toeslagverlening bedraagt totaal EUR 46.262 duizend (2021: EUR 36.630 duizend). De achterstand in toeslagverlening is een voorwaardelijke verplichting.

De opgelopen achterstand ten opzichte van de prijsindex heeft betrekking op de volgende jaren:

Jaar	Prijsindex	Toegekend	Vershil
1 januari 2023	16,93%	9,57%	7,36%
1 januari 2022	3,28%	1,43%	1,85%
1 januari 2021	1,12%	0,00%	1,12%
1 januari 2020	1,73%	0,93%	0,80%
1 januari 2019	1,68%	1,24%	0,44%
1 januari 2018	1,34%	0,70%	0,64%
1 januari 2017	0,36%	0,00%	0,36%
1 januari 2016	0,44%	0,16%	0,28%
1 januari 2015	0,75%	0,33%	0,42%
1 januari 2014	0,90%	0,15%	0,75%

Jaarlijks neemt het bestuur een besluit over de toeslagverlening, inclusief de inhaal van de ontstane achterstand.

Risicobeheer

In het bestuursverslag worden de belangrijke risico's die het pensioenfonds loopt besproken en wordt ingegaan op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beheersen. In deze paragraaf van de jaarrekening worden voornamelijk de financiële risico's beschreven en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico van het pensioenfonds is het solvabiliteitsrisico. Dit is het risico dat het fonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. De solvabiliteit wordt gemeten aan de hand van het verschil tussen het aanwezig eigen vermogen en het vereist eigen vermogen. Daarnaast wordt de dekkinggraad als solvabiliteitsratio gehanteerd. De dekkinggraad is de verhouding tussen de nettoactiva en het totaal van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

Het vereist eigen vermogen wordt in beginsel berekend op basis van een scenarioanalyse zoals gebruikt in de standaardmethode voor de solvabiliteitstoets van DNB.

Het aanwezig eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen is als volgt berekend op basis van de strategische beleggingsportefeuille ultimo verslagjaar:

	2022	2021
Vereiste buffers		
• Rentemismatchrisico	11.419	6.042
• Vastgoedrisico en aandelenrisico	23.283	31.672
• Valutarisico	1.277	5.693
• Commodityrisico	-	-
• Kredietrisico	18.273	31.301
• Verzekeringstechnisch risico	11.451	15.785
• Liquiditeitsrisico	-	-
• Concentratierisico	-	-
• Operationeel risico	-	-
• Actief risico	4.843	-
Totaal	70.546	90.493
Diversificatie van risico's	-26.188	-30.520
Totaal vereist eigen vermogen	44.358	59.973
Aanwezig eigen vermogen	77.742	82.752
Surplus	33.384	22.781

Het vereist eigen vermogen komt overeen met een nominale dekkinggraad van 114,1% (2021: 114,7%). De actuele nominale dekkinggraad bedraagt 124,7% (2021: 120,2%). De nominale dekkinggraad is de verhouding tussen de netto activa en de totale pensioenverplichtingen.

De ontwikkeling van de nominale dekkingsgraad kan als volgt worden geanalyseerd:

	2022	2021
Dekkingsgraad begin van het jaar	120,2%	112,6%
Premies	-0,4%	-0,8%
Pensioenuitkeringen	0,5%	0,2%
Toeslagverlening pensioenrechten	-10,5%	-1,6%
Resultaat beleggingen	-26,0%	1,2%
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	0,6%	0,6%
Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen	63,0%	8,2%
Wijziging actuariële grondslagen	-1,3%	0,0%
Overig	-21,4%	-0,2%
Dekkingsgraad eind van het jaar	124,7%	120,2%

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt EUR 12.949 duizend (2021: EUR 16.891 duizend). Dit komt overeen met een nominale dekkingsgraad van 104,1% (2021: 104,1%).

De beleidsdekkingsgraad bedraagt 128,6% (2021: 117,5%). De beleidsdekkingsgraad is de (voortschrijdend) gemiddelde nominale dekkingsgraad van de laatste 12 maanden.

De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor:

- de toetsing aan het (strategisch) vereist eigen vermogen;
- het toepassen van eventuele kortingen;
- het indexeringsbeleid.

Op basis van de toetsing van de beleidsdekkingsgraad aan de met het (strategisch) vereist vermogen overeenkomende dekkingsgraad wordt vastgesteld of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert en een herstelplan moet indienen bij DNB.

Het pensioenfonds heeft per eind 2022 geen reservetekort.

Het solvabiliteitsrisico wordt hierna toegelicht aan de hand van de in de solvabiliteitstoets van DNB onderkende risico's. Met uitzondering van het operationele risico, worden deze risico's aangemerkt als financiële risico's.

Rentemismatchrisico

Rentemismatchrisico is het verschil in rentegevoeligheid tussen de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds. Het rentemismatchrisico wordt afgedekt door de belegging in een zogenaamd liability driven beleggingsfonds. Dit beleggingsfonds belegt in langlopende staatsobligaties en neemt daarnaast posities in renteswaps in. Een daling van de marktrente leidt tot een stijging van de waarde van de voorziening pensioenverplichtingen, die voor het grootste deel wordt gecompenseerd door een waardestijging van de belegging in het liability driven beleggingsfonds (ceteris paribus). Door afdekking van het rentemismatchrisico is de vermogenspositie van het pensioenfonds minder gevoelig voor de ontwikkeling van de marktrente.

De effectiviteit van de afdekking bedraagt ultimo 2022 ongeveer 77,1% (2021: ongeveer 59%). Hierbij moet worden opgemerkt dat de toepassing van de UFR-methodiek voor de discontering van de pensioenverplichtingen een positief effect heeft op dit percentage. Op basis van de marktrente bedraagt

de effectiviteit van de afdekking ultimo 2022 ongeveer 68,3% (2021: ongeveer 48%), binnen de gestelde bandbreedte van 65% tot 75%.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten aan de hand van de modified duration. Dit is de met de contante waarde van rente en aflossing gewogen gemiddelde looptijd in jaren. De duration mismatch is het verschil tussen de duration van de pensioenverplichtingen en de naar omvang (ten opzichte van de pensioenverplichtingen) gewogen duration van de vastrentende waarden en het liability driven beleggingsfonds. De modified duration van de portefeuille vastrentende waarden en het liability driven beleggingsfonds tezamen, de voorziening pensioenverplichtingen en de duration mismatch zijn als volgt:

	2022	2021
Vastrentende waarden en beleggingen ter afdekking renterisico	22,2	15,9
Gewogen ten opzichte van voorziening pensioenverplichtingen	14,7	11,0
Voorziening pensioenverplichtingen	19,0	21,0
Mismatch	4,3	10,0

Een daling of stijging van de nominale marktrente met 1,0 procentpunt resulteert als gevolg van grote effectiviteit van de renteafdekking op basis van de rentetermijnstructuur DNB slechts in een geringe verandering van de nominale dekkingsgraad.

Vastgoedrisico en aandelenrisico

Vastgoedrisico is het risico dat de waarde van vastgoed en vastgoedaandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost vastgoed. De portefeuille vastgoed maakt ongeveer 19% (2021: ongeveer 14%) uit van de totale beleggingen.

In de solvabiliteitstoets van DNB wordt uitgegaan van een waardeschok van niet-beursgenoteerd vastgoed gecorrigeerd voor leverage van 20%. Een hiermee overeenkomende waardedaling van de totale vastgoedbeleggingen resulteert in een daling van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 5 procentpunt (2021: ongeveer 3 procentpunt). Een hiermee overeenkomende waardestijging van deze beleggingen daarentegen resulteert in een verbetering van de dekkingsgraad met ongeveer 5 procentpunt (2021: ongeveer 3 procentpunt).

Aandelenrisico is het risico dat de waarde van aandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost aandelen. De aandelenportefeuille maakt ongeveer 18% (2021: ongeveer 18%) uit van de totale beleggingsportefeuille.

In de solvabiliteitstoets van DNB wordt uitgegaan van een waardeschok van beursgenoteerde aandelen ontwikkelde markten van 30% en beursgenoteerde aandelen opkomende markten van 40%. Een hiermee overeenkomende waardedaling van de totale portefeuille aandelen resulteert in een daling van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 9 procentpunten (2021: ongeveer 7 procentpunten). Een hiermee overeenkomende waardestijging van de aandelenportefeuille resulteert in een verbetering van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 9 procentpunten (2021: ongeveer 7 procentpunten).

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen.

De niet afgedekte valutapositie (uitgedrukt in euro's) kan als volgt worden geanalyseerd:

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal
Per 31 december 2022				
Totaal	7.768	-	-	7.768
	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal
Per 31 december 2021				
Totaal	9.192	21.344	-	30.536

Een klein deel van de onderliggende aandelen van de aandelenbeleggingsfondsen en van de onderliggende obligaties van een van de obligatiebeleggingsfondsen luidt in vreemde valuta's. Ultimo verslagjaar wordt het valutarisico op voornamelijk beleggingen in Amerikaanse dollars, Japanse yens en Britse ponden binnen deze beleggingsfondsen afgedekt naar de euro.

In de solvabiliteitstoets van DNB wordt uitgegaan van een waardeschok van de na afdekking resterende positie in vreemde valuta's van ontwikkelde markten ten opzichte van de euro van 20%. De positie in vreemde valuta's van opkomende markten wordt geschokt met 35%. Hiermee overeenkomende dalingen van de valutakoersen ten opzichte van de euro resulteren in een daling van de nominale dekkinggraad met ongeveer 1 procentpunten (2021: ongeveer 2 procentpunten). Hiermee overeenkomende stijgingen van de valutakoersen resulteren in een verbetering van de nominale dekkinggraad met ongeveer 1 procentpunten (2021: ongeveer 2 procentpunten).

Commodityrisico

Commodityrisico is het risico dat de waarde van commoditybeleggingen verandert als gevolg van veranderingen in de marktprijzen van desbetreffende (onderliggende) grondstoffen. Het fonds belegt niet in commodities of commodityderivaten, zodat geen sprake is van commodityrisico.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat tegenpartijen hun contractuele verplichtingen aan het pensioenfonds of de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds participeert niet nakomen. Informatie over de kredietwaardigheid van de portefeuille op basis van credit ratings en over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balansposten vastrentende waarden en beleggingen ter afdekking van het renterisico (liability driven beleggingsfondsen).

Verzekeringstechnisch risico

Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico is het langlevensrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen.

Door toepassing van de AG-prognosetafels 2022 met correcties voor ervaringssterfte wordt rekening gehouden met een toekomstige verbetering van de levensverwachting.

Het overlijdensrisico is het risico dat deelnemers overlijden vóór pensioendatum, in welk geval het pensioenfonds levenslang partnerpensioen en tijdelijk wezenpensioen moet uitkeren, waarvoor geen voorziening pensioenverplichtingen is gevormd. Dit risico is op excedentbasis verzekerd bij een onder

toezicht van DNB staande verzekeraar. Tenslotte kan het arbeidsongeschiktheidsrisico worden onderscheiden. Dit is in beginsel het risico dat meer deelnemers arbeidsongeschikt worden dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid. Het pensioenfonds brengt hiervoor echter geen risicopremie in rekening en heeft geen voorziening voor toekomstige premievrije opbouw opgenomen. Bij arbeidsongeschiktheid wordt weliswaar de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, maar hiervoor betaalt de werkgever de benodigde premie in het jaar van pensioenopbouw. De premievrije pensioenopbouw is afhankelijk van de premiebetaling door de werkgever, zodat voor het fonds geen sprake is van arbeidsongeschiktheidsrisico.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen (voornamelijk de pensioenuitkeringen) te kunnen voldoen. Dit risico is onder normale omstandigheden nagenoeg afwezig, omdat de pensioenuitkeringen nog langdurig kunnen worden voldaan uit de ontvangen premies en directe beleggingsopbrengsten en bovendien nagenoeg de gehele beleggingsportefeuille bestaat uit liquide vermogenstitels. Dit neemt niet weg dat ingenomen derivatenposities kunnen leiden tot de contractuele verplichting tot bijstorting. Het liquiditeitsrisico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld.

Concentratierisico

Concentratierisico kan optreden als een goede spreiding van beleggingen of pensioenverplichtingen ontbreekt. In het standaardmodel van DNB voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is het concentratierisico gelijkgesteld aan nihil. Het pensioenfonds voldoet aan deze veronderstelling van een voldoende gediversifieerde beleggingsportefeuille en een voldoende evenwichtige demografische opbouw van de populatie. Indirect is ongeveer 13% (2021: 10%) van de totale beleggingsportefeuille geïnvesteerd in Duitse staatsobligaties en is ongeveer 11% (2021: 10%) geïnvesteerd in Nederlandse staatsobligaties. Op grond van de kredietwaardigheid van deze landen wordt het concentratierisico overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld.

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Dit risico wordt beperkt door de ISAE 3402-rapportages die het pensioenfonds van de diverse uitvoerders ontvangt. Op grond van de Pensioenwet mag het operationeel risico in de solvabiliteitstoets van DNB op nihil worden gesteld, mits geen sprake is van een verhoogd risico. In 2022 (en 2021) is aan deze voorwaarde voldaan.

Actief risico

Actief risico is het risico dat het rendement van een beleggingsportefeuille afwijkt van de voor deze beleggingsportefeuille gehanteerde benchmark. Op basis van een ALM-studie wordt een strategische beleggingsmix bepaald. Ter beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten wordt voor de afzonderlijke beleggingscategorieën binnen de totale beleggingsportefeuille een benchmark bepaald, die worden geaggregeerd op portefeuilleniveau. Door middel van zowel actief beheer van de onderscheiden afzonderlijke beleggingsportefeuilles per assetcategorie (selectie van individuele vermogenstitels) als actief beheer van de totale portefeuille (afwijking van de strategische mix) wordt actief risico aangegaan. De benchmarkportefeuille dient dus als referentiekader voor de beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten. Het actief risico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld, omdat alleen passief in aandelen wordt belegd.

Toelichting op de rekening van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

12 Premiebijdragen

De feitelijke premie is als volgt samengesteld:

	2022	2021
Werkgeversdeel		
• Reguliere premie	8.218	7.867
• Extra premie	6.599	4.737
Totaal werkgeversdeel	14.817	12.604
Werknemersdeel	2.354	2.209
Totaal	17.171	14.813

De reguliere werkgeverspremie is gebaseerd op een doorsneepremie van 14,0% (2021: 14,0%) van het pensioengevend salaris. De (meeste) actieve deelnemers betalen een werknemerspremie gelijk aan 7,0% (2021: 7,0%) van de pensioengrondslag (pensioengevend salaris verminderd met de franchise). Het pensioengevend salaris is gemaximeerd op EUR 68.938 (2021: EUR 66.261).

Over 2022 is een extra premie door de werkgever betaald om te voorkomen dat de feitelijke premie lager zou zijn dan de gedempt kostendeekkende premie, berekend op basis van de driejaarsgemiddelde rentetermijnstructuur DNB.

De kostendeekkende premie overeenkomstig artikel 128 lid 1 Pensioenwet is als volgt samengesteld:

	2022	2021
Pensioenopbouw	14.656	15.069
Risicopremie overlijden	416	441
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	513	527
Solvabiliteitsopslag	2.291	2.326
Totaal	17.876	18.363

Deze premie wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur DNB primo verslagjaar. Voor 2022 bedraagt de hiervoor gehanteerde afgeleide gemiddelde marktrente 0,68% (2021: 0,45%).

De gedempt kostendeekkende premie volgens artikel 128 lid 2 Pensioenwet is als volgt samengesteld:

	2022	2021
Pensioenopbouw	14.286	11.968
Risicopremie overlijden	420	387
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	500	419
Solvabiliteitsopslag	2.236	1.852
Totaal	17.442	14.626

Voor de bepaling van deze gedempt kostendeekkende premie wordt als rekenrente het gemiddelde volgens de rentetermijnstructuur DNB over de voorgaande drie jaren gehanteerd. Voor 2022 bedraagt de gehanteerde rekenrente 0,75% (2021: 1,12%). Deze gemiddelde rekenrente is hoger dan de gemiddelde marktrente (0,68%) hierdoor is de gedempt kostendeekkende premie lager.

De feitelijke premie van EUR 17.171 duizend (2021: EUR 14.813 duizend) wordt jaarlijks getoetst aan een gedempt kostendeekkende premie. De feitelijke premie is EUR 271 duizend lager (2021: EUR 187 duizend hoger) dan de gedempt kostendeekkende premie.

13 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

	Direct	Indirect	Kosten	Totaal
2022				
Vastgoed	1.069	-2.158	-	-1.089
Aandelen	394	-13.364	-	-12.970
Vastrentende waarden	281	-16.808	-61	-16.588
Beleggingen ter afdekking renterisico	398	-75.645	-192	-75.439
	2.142	-107.975	-253	-106.086
Niet toegerekende kosten vermogensbeheer			-316	-316
Totaal	2.142	-107.975	-569	-106.402
2021				
Vastgoed	734	3.214	-	3.948
Aandelen	1.008	12.728	-	13.736
Vastrentende waarden	233	7.299	-74	7.458
Beleggingen ter afdekking renterisico	463	-19.956	-195	-19.688
	-	-	-	-
	2.438	3.285	-269	5.454
Niet toegerekende kosten vermogensbeheer			-328	-328
Totaal	2.438	3.285	-597	5.126

De directe beleggingsopbrengsten betreffen rente, door beleggingsfondsen uitgekeerd dividend en van beheerders van beleggingsfondsen ontvangen rebates.

De indirecte beleggingsopbrengsten betreffen waardeveranderingen inclusief valutakoersverschillen.

De hiervoor weergegeven kosten van vermogensbeheer betreffen de rechtstreeks aan het pensioenfonds in rekening gebrachte kosten. De kosten die ten laste van beleggingsfondsen komen zijn hierin niet begrepen, maar zijn onderdeel van de waardeveranderingen. De ten laste van de beleggingsfondsen komende kosten kunnen worden onderscheiden in kosten van vermogensbeheer (vergoeding beheer beleggingen, bewaarloon en overige kosten) en transactiekosten. In de waardeveranderingen van de valutaderivaten zijn eveneens transactiekosten begrepen.

De kosten vermogensbeheer die direct ten laste van het pensioenfonds komen, maar niet zijn toegerekend aan de beleggingscategorieën, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2022	2021
Administratie en rapportage	128	126
Advies	137	151
Overig	304	320
Totaal	569	597

De niet rechtstreeks aan het pensioenfonds in rekening gebrachte kosten, die onderdeel zijn van de waardeveranderingen van de beleggingen, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2022	2021
Vastgoed	697	643
Aandelen	256	194
Vastrentende waarden	1.053	1.227
Beleggingen ter afdekking renterisico	235	260
Totaal	2.241	2.324

Dit betreft de onderliggende kosten van de beleggingsfondsen (look-through-principe). Deze kosten kunnen slechts door middel van schattingen worden vastgesteld.

De totale kosten vermogensbeheer (exclusief transactiekosten) bedragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2022	2021
Aan beleggingscategorieën toegerekende beheervergoedingen	253	269
Niet aan beleggingscategorieën toegerekende kosten	316	328
Totaal aan het pensioenfonds in rekening gebrachte kosten	569	597
Totaal door het pensioenfonds ontvangen rebates	-679	-727
Per saldo direct ten gunste van het pensioenfonds	-110	-130
Totaal onderliggende kosten beleggingsfondsen	2.241	2.324
Totaal	2.131	2.194

De transactiekosten, die onderdeel zijn van de waardeveranderingen van de beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2022	2021
Vastgoed	17	22
Aandelen	82	91
Vastrentende waarden	87	106
Beleggingen ter afdekking renterisico	26	30
Totaal	212	249

De transactiekosten worden berekend op basis van het look-through-principe. Dit wil zeggen dat behalve de in- en uitstapvergoedingen van beleggingsfondsen ook het aandeel in de door de beleggingsfondsen gemaakte aan- en verkoopkosten in aanmerking wordt genomen. De berekende kosten worden verlaagd met het aandeel in de in- en uitstapvergoedingen van de beleggingsfondsen, die voor het beleggingsfonds immers opbrengsten vormen.

14 Overige baten pensioenactiviteiten

	2022	2021
Uitkeringen herverzekering	-	405
Saldo	-	405

15 Pensioenuitkeringen

	2022	2021
Ouderdomspensioen	-7.486	-7.227
Prepensioen	-	-43
Partnerpensioen	-1.649	-1.587
Wezenpensioen	-21	-22
Totaal periodieke pensioenuitkeringen	-9.156	-8.879
Totaal afkopen pensioenen	-22	-12
Totaal	-9.178	-8.891

16 Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en partnerpensioen. De pensioenopbouw wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur DNB primo verslagjaar.

	2022	2021
Pensioenopbouw actieve deelnemers	-15.072	-15.510
Toekomstige pensioenuitvoeringskosten	-513	-527
Totaal	-15.585	-16.037

17 Indexering

	2022	2021
Actieve deelnemers	-15.833	-2.610
Gewezen deelnemers	-9.950	-1.459
Gepensioneerden	-13.601	-2.114
Totaal	-39.384	-6.183

De pensioenrechten van actieve deelnemers, de premievrije pensioenrechten van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen zijn per 1 januari 2023 9,57% (1 januari 2022: 1,43% verhoogd). De toeslagverlening per 1 januari van het volgende jaar is opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen ultimo verslagjaar.

18 Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur DNB per balansdatum. Aan de voorziening pensioenverplichtingen wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode.

	2022	2021
Totaal	1.991	2.287

De in het verslagjaar aan de voorziening pensioenverplichtingen toegevoegde rente is gebaseerd op de éénjaarsrente van negatief 0,49% (2021: negatief 0,53%).

19 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De hieronder opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen en kosten van de verslagperiode.

	2022	2021
Onttrekking pensioenuitkeringen	9.176	8.844
Onttrekking pensioenuitvoeringskosten	321	320
Totaal	9.497	9.164

20 Wijziging marktrente

De waarde van de pensioenverplichtingen verandert onder invloed van veranderingen in de rekenrente.

	2022	2021
Wijziging markrente	145.584	35.951
Wijziging UFR methodiek	-5.102	-6.970
Totaal	140.482	28.981

De afgeleide rekenrente is in 2022 gestegen van 0,58% tot 2,52% en is in 2021 gestegen van 0,22% tot 0,58%.

21 Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot inkomende waardeoverdrachten en de onttrekking aan de voorziening uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot uitgaande waardeoverdrachten.

	2022	2021
Pensioenrechten inkomende waardeoverdrachten	-695	-497
Pensioenrechten uitgaande waardeoverdrachten	1.400	546
Saldo	705	49

22 Wijziging actuariële grondslagen

De actuariële grondslagen zijn de uitgangspunten en veronderstellingen waarop de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is gebaseerd. Onder wijziging actuariële grondslagen is het effect van aanpassing van de bestandsgrondslagen, economische grondslagen en kostengrondslagen op de voorziening opgenomen.

	2022	2021
Levensverwachting	-4.674	-
Totaal	-4.674	-

Het effect van de wijziging van de levensverwachting is als volgt samengesteld:

	2022	2021
Overgang op prognosetafels AG 2022	-4.170	-
Wijziging correctiefactoren	-504	-
Totaal	-4.674	-

23 Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

Onder overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen zijn opgenomen: actuariële resultaten en mutaties in de pensioenverplichtingen die niet onder een ander hoofd zijn opgenomen.

	2022	2021
Actuariële resultaten	1.291	-437
Totaal	1.291	-437

De actuariële resultaten zijn als volgt samengesteld:

	2022	2021
Kortlevenrisico	1.253	552
Langlevensrisico	-57	-872
Sterfte, per saldo	1.196	-320
Overig, per saldo	95	-117
Totaal	1.291	-437

De overige actuariële resultaten van per saldo EUR 95 duizend winst (2021: EUR 117 duizend verlies) vloeien voor het grootste deel voort uit de gehanteerde flexibiliseringsfactoren met betrekking tot vervroeging dan wel uitstel van de pensioendatum, variatie van de hoogte van het pensioen en pensioenuitruil.

24 Saldo overdrachten van rechten

Hieronder is opgenomen het saldo van inkomende bedragen uit hoofde van overgenomen pensioenverplichtingen en uitgaande bedragen uit hoofde van overgedragen pensioenverplichtingen.

	2022	2021
Inkomende waardeoverdrachten	659	537
Uitgaande waardeoverdrachten	-1.356	-518
Totaal	-697	19

25 Overige lasten pensioenactiviteiten

	2022	2021
Overige lasten	-228	-238
Saldo	-228	-238

Overige informatie

Verbonden partijen

De werkgever en de bestuursleden worden aangemerkt als verbonden partijen.

Tussen het pensioenfonds en de werkgever is een uitvoeringsovereenkomst inzake de financiering en de uitvoering van de pensioenregeling gesloten.

De kosten van de uitvoering van de pensioenregeling zijn voor rekening van de werkgever. De kosten die ten laste van de werkgever zijn gekomen bedragen EUR 797 duizend (2021: EUR 691 duizend).

Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan bestuursleden en heeft ook anderszins geen vorderingen op bestuursleden. Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de paragraaf Bezoldiging bestuurders hierna.

Medewerkers

Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst.

Bezoldiging bestuurders

De bestuurders van het pensioenfonds die niet in dienst zijn van de werkgever ontvangen een vergoeding, die voor rekening van de werkgever komt.

Honorarium onafhankelijke accountant

De aan het verslagjaar toegerekende accountants honoraria zoals bedoeld in artikel 382a Boek 2 BW bedragen totaal EUR 55 duizend (2021: EUR 51 duizend).

	2022	2021
Controle jaarrekening en jaarstaten	55	51
Overige controleopdrachten	-	-
Fiscale adviesdiensten	-	-
Andere niet-controlediensten	-	-
Totaal	55	51

De vermelde honoraria hebben betrekking op het gehele netwerk waarvan de accountantsorganisatie die is belast met de wettelijke jaarrekeningcontrole deel uitmaakt.

Belastingen

Het pensioenfonds is op grond van de aard van de activiteiten vrijgesteld van belastingheffing voor de vennootschapsbelasting.

Toeziethouder

DNB heeft in 2022 en 2021 aan het pensioenfonds geen boetes of dwangsommen opgelegd.

Gebeurtenissen na balansdatum

Stapsgewijze invoering van de aangepaste UFR

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van de Nederlandsche Bank per 31 december 2022 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De Nederlandsche Bank heeft besloten om de rentetermijnstructuur vast te stellen overeenkomstig het advies van de Commissie Parameters 2022. De door de Commissie Parameters in 2019 geadviseerde nieuwe Ultimate Forward Rate (UFR) methode die vanaf 1 januari 2021 in vier gelijke jaarlijkse stappen zou worden ingevoerd, komt hierdoor te vervallen.

In de onderstaande tabel wordt de impact van de wijziging op de financiële positie van het pensioenfonds getoond als per 31 december 2022 reeds rekening was gehouden met de rentetermijnstructuur op basis van de methodiek vanaf 1 januari 2023.

Financiële positie 31 december 2022

	UFR einde 2022	UFR primo 2023
Vermogen	392.235	392.235
Technische Voorzieningen	314.493	315.906
Eigen vermogen	77.742	76.329
Actuele nominale dekkingsgraad	124,7%	124,2%

Hilversum, 23 juni 2023

Bestuur

5. Overige gegevens

Resultaatsbestemming volgens statuten

Resultaatsbestemming volgens statuten is opgenomen op pagina 76

Actuariële verklaring

De actuariële verklaring is opgenomen op pagina 77

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De controleverklaring is opgenomen op pagina 80

Resultaatsbestemming volgens statuten

Conform artikel 3 van de statuten wordt het maken van winst niet beoogd. Dientengevolge zal het saldo van baten en lasten ten gunste van dan wel ten laste van de overige reserve worden gebracht. Het resultaat over boekjaar 2022 is ten laste van de overige reserve gebracht.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting IFF Pensioenfonds te Hilversum is aan Sprenkels & Verschuren B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting IFF Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Sprenkels & Verschuren B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.355.000.

Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 157.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid

en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting IFF Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 23 juni 2023

drs. D.H. Kleinloog AAG

verbonden aan Sprenkels & Verschuren B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting IFF Pensioenfonds

Verklaring over de jaarrekening 2022

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting IFF Pensioenfonds ('de stichting') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek ('BW').

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022 van Stichting IFF Pensioenfonds te Hilversum gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2022;
- de rekening van baten en lasten over 2022; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting IFF Pensioenfonds zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot fraude en continuïteit, en de aangelegenheden daaruit, bepaald in de context van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie ter ondersteuning van ons oordeel, zoals onze bevindingen en observaties ten aanzien van de controleaanpak frauderisico's en de controleaanpak continuïteit, moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude geïdentificeerd en ingeschat. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in Stichting IFF Pensioenfonds en haar omgeving en de componenten van het interne beheersingssysteem,

waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort. Wij verwijzen naar de paragraaf ontwikkelingen in het verslag van het bestuur, waarin het bestuur de conclusie van haar frauderisicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben ten aanzien van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude de opzet en implementatie van de interne beheersing geëvalueerd, waaronder de jaarlijks geactualiseerde Systematische Integriteit Risico Analyse (SIRA), de gedragscode, klokkenluidersregeling, incidentenregistratie en voor zover wij dat noodzakelijk achtten voor onze controle, de werking getoetst van deze interne beheersmaatregelen.

Wij hebben om inlichtingen gevraagd bij de leden van het bestuur of zij op de hoogte zijn van feitelijke, vermeende of vermoede fraude. Hieruit volgden geen signalen van feitelijke, vermeende of vermoede fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van frauderisico's.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Geïdentificeerde frauderisico's Doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen

Volgens de controlestandaarden is het risico dat het management de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt in alle entiteiten aanwezig. Inherent bevindt het management van een entiteit zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken.

Daarom besteden wij bij al onze controles aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het management of het bestuur in:

- journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- schattingen;
- significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening.

Onze controlewerkzaamheden en observaties

Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten. Wij hebben getoetst of de journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.

Wij zijn alert geweest op mogelijk significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsvoering van de stichting of die in een ander opzicht ongebruikelijk lijken in het licht van zowel ons inzicht in de stichting en de omgeving als andere tijdens de controle verkregen informatie.

Daarnaast hebben wij de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing voor het maken van schattingen. Ten aanzien van de belangrijkste schattingen, zijnde de waardering van de (niet-beursgenoteerde) beleggingen en de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen ten aanzien van de fondsspecifieke elementen, hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- De werking van de controlemaatregelen bij de serviceorganisaties geëvalueerd.
- Het valideren van de aan beleggingen toegekende waarderingen aan de hand van de vanuit de fondsmanagers verkregen informatie omtrent de *net asset value*.
- Het uitvoeren van retrospectieve werkzaamheden om de kwaliteit van het schattingsproces omtrent de beleggingen die zijn gewaardeerd op basis van *net asset value* te toetsen.
- Evaluatie van de gehanteerde actuariële grondslagen aan de hand van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.
- Gegevensgerichte testwerkzaamheden op de fondsspecifieke ervaringssterfte en de opslag voor toekomstige administratie en excassokosten.
- Evaluatie van de uitkomsten van de actuariële analyse over 2022, waaronder de grondslagen, en bespreking van deze analyse met het fonds en de certificerend actuaris.

In het kader van onze verantwoordelijkheid als accountant van het fonds hebben wij de certificerend actuaris instructies gestuurd. De certificerend actuaris heeft bij de technische voorzieningen mede aan de hand van de administratieve basisgegevens ('pensioenaanspraken') een actuariële

verklaring afgegeven. Waarbij een belangrijk deel van de bepaling van de technische voorziening is gebaseerd op algemeen aanvaarde actuariële veronderstellingen.

- Wij hebben kennisgenomen van het certificeringsrapport en de afgegeven actuariële verklaring, en dit met het fonds en de certificerend actuaris besproken.
- De certificerend actuaris heeft in zijn verklaring aangegeven dat de stichting voldoet aan de relevante artikelen van de Pensioenwet.
- Wij hebben naar aanleiding van onze controle en de uitkomsten daarvan, de beleggingen en voorziening pensioenverplichting beoordeeld op aanwijzingen van tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude. Wij hebben dergelijke aanwijzingen niet geïdentificeerd.
- Wij hebben kennisgenomen van de toelichtingen op de technische voorzieningen en beleggingen en deze getoetst aan de (toelichtings)vereisten uit de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het bestuur.

Wij hebben in onze controle een element van onvoorspelbaarheid ingebouwd. Ook hebben we kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn wij tijdens de controle alert gebleven op indicaties voor fraude. Wij hebben kennisgenomen van de beschikbare informatie, waaronder de door het fonds opgestelde SIRA (Systematische Integrale Risico Analyse) en om inlichtingen verzocht bij het management en het bestuur. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing vormt voor fraude of het niet naleven van wet- en regelgeving. Indien daar sprake van was, hebben wij onze evaluatie van het risico van fraude en de gevolgen daarvan voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de bedrijfsactiviteiten van het fonds voor de voorzienbare toekomst. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere het verkrijgen van controle-informatie omtrent het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen.

Op basis van de verkregen controle-informatie hebben wij vastgesteld of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het fonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten.

Pensioenfondsen zijn op grond van de wetgeving gehouden om een adequate vermogensdekking, het vereist eigen vermogen, aan te houden. Het vereist eigen vermogen wordt op basis van het financieel toetsingskader bepaald. Als de dekkingsgraad van een pensioenfonds lager is dan het vereist eigen vermogen, moet een herstelplan worden opgesteld waaruit blijkt hoe het fonds het eigen vermogen op het vereiste niveau brengt. Als het fonds niet kan voldoen aan het herstel zullen aanvullende maatregelen moeten worden getroffen. Daar waar nodig zullen de rechten van de (gewezen) deelnemers moeten worden aangepast zodat weer aan het vereist eigen vermogen wordt voldaan.

Zoals vermeld in de jaarrekening opgenomen toelichting 8. 'Stichtingskapitaal en reserves' beschikt het fonds op balansdatum over een vermogen van €77.742.000, waaruit blijkt dat het fonds voldoende solvabel is. Het bestuur heeft de continuïteitsbeoordeling voor ten minste twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening uitgevoerd en geen gebeurtenissen of omstandigheden geïdentificeerd

die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de stichting om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's). Wij verwijzen naar de paragraaf ontwikkelingen in het verslag van het bestuur, waarin het bestuur haar continuïteitsbeoordeling heeft opgenomen.

Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- Overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben gekregen.
- Inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.

Wij zijn van mening dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is en, op basis van de verkregen controle-informatie, er geen onzekerheid van materieel belang met betrekking tot gebeurtenissen of omstandigheden bestaat die gerede twijfel kan doen ontstaan over de mogelijkheid van de stichting om haar continuïteit te handhaven.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in het jaarverslag anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor

gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Rotterdam, 28 juni 2023
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. E. Briennesse RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2022 van Stichting IFF Pensioenfonds

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Bijlage A - Trefwoorden

Actuaris

Adviserende: Adviseur, gespecialiseerd in de (levens)verzekeringswiskunde.

Waarmerkende: De actuaris die bevoegd is tot het waarmerken van de actuariële staten.

Beleggingsopbrengsten

De beleggingsopbrengsten en -winsten worden op diverse manieren omschreven. Onderstaand de verklaring van de begrippen, welke in dit jaarverslag worden gebruikt.

Directe beleggingsopbrengsten:

Alle opbrengsten uit exploitatie onroerende goederen, dividenden en rente.

Indirecte beleggingsopbrengsten:

Alle resultaten bij verkoop van beleggingen, alsmede herwaardering van de beleggingen op reële waarde per einde van het boekjaar.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde dekkingsgraad over de laatste twaalf maanden.

Contante waarde van de pensioenverplichtingen

Het bedrag dat op dit moment nodig is om in de toekomst een of meer betalingen mee te kunnen verrichten, waarbij rekening is gehouden met rente en – als het gaat om uitkeringen op basis van levensverzekeringen – met actuariële grondslagen.

Dagelijks Bestuur

De voorzitter, secretaris en penningmeester van het fonds

Dekkingsgraad

De verhouding tussen enerzijds de contante waarde van de op dat moment geldende reglementaire pensioenaanspraken en anderzijds het aanwezige vermogen. Het aanwezige vermogen is de som van de contante waarde van pensioenaanspraken die op dat moment zijn gefinancierd en de eventuele algemene en extra reserve.

Directie

De Directie van International Flavors & Fragrances I.F.F. (Nederland) B.V.

Financieel toetsingskader

Benaming van het toezichtregime dat per 1 januari 2007 van toepassing is op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen.

Fonds

Stichting IFF Pensioenfonds, voorheen Stichting pensioenfonds voor het personeel van International Flavors & Fragrances I.F.F. (Nederland) B.V.

Franchise

Het deel van het pensioengevend salaris, dat niet meetelt voor de pensioenopbouw bij het fonds. Over dit deel van het salaris verzorgt de overheid het pensioen middels AOW en mogelijk Anw.

Gewezen deelnemers

Personen, die voor de pensioendatum, anders dan wegens overlijden, de deelneming in het fonds hebben beëindigd en premievrije rechten hebben verworven op ouderdomspensioen en eventueel nabestaandenpensioen bij overlijden.

Nabestaanden

Onder nabestaanden worden verstaan de echtgenoot, echtgenote of partner van een overleden actieve, gewezen of gepensioneerde deelnemer.

Onbepaalde partner

De methode, waarbij iedere deelnemer geacht wordt gehuwd te zijn met een partner met een vast leeftijdsverschil.

Overlevingstafel

Een van de meest belangrijke gegevens die nodig zijn bij de bepaling van de pensioenlasten is de te bereiken leeftijd; ofwel de kans van overleven tot een bepaalde leeftijd (overlevingskans). De overlevingstafel is een tabel die de overlevingskans weergeeft op grond van waarnemingen in een bepaalde periode.

Partner

Onder partner wordt verstaan de ongehuwde persoon van 18 jaar of ouder met wie de ongehuwde deelnemer samenleeft, mits er geen bloed- of aanverwantschap in de rechte lijn bestaat, er een notarieel verleden samenlevingscontract is opgemaakt en de samenwoning ten minste een jaar bestaat.

Premievrije rechten

De bij beëindiging van de deelneming voor de pensioendatum (bij ontslag) verworven pensioenrechten.

Rekenrente

De rente waarvan men uitgaat bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen.

Risicodragend

Onder risicodragend vermogen, ook wel zakelijke waarden genoemd, wordt verstaan de beleggingen waarvan niet met zekerheid vaststaat of en zo ja wanneer het geïnvesteerde vermogen wordt terugontvangen. Ook is vooraf niet bekend wat de vergoeding voor het gebruik van dat vermogen zal zijn. De praktijk leert dat op lange termijn het rendement gunstiger is dan dat op risicomijdend vermogen.

Risicomijdend

Onder risicomijdend vermogen wordt verstaan de beleggingen waarvan de hoogte van het terug te ontvangen bedrag en het tijdstip waarop dat zal gebeuren van tevoren afgesproken zijn. Ook de hoogte van de vergoeding voor het gebruik van het vermogen is bekend. In het algemeen is het rendement lager dan bij risicodragend vermogen. Door het wijzigen van de rentestand kan de marktwaarde van obligaties van jaar tot jaar aanzienlijk veranderen, zodat wel degelijk enig risico wordt gelopen.

Vennootschap

International Flavors & Fragrances I.F.F. (Nederland) B.V.

Onder de vennootschap vallen de volgende juridische entiteiten:

- International Flavors & Fragrances I.F.F. (Nederland) Holding B.V.
- Aromatics Holding Ltd.

Bijlage B - Afkortingen

AAG	Actuaris Actuarieel Genootschap
ABTN	Actuariële en bedrijfstechnische nota
ALM	Asset Liability Management
AnW	Algemene nabestaandenwet
AOW	Algemene ouderdomswet
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BAC	Beleggingsadviescommissie
BW	Burgerlijk Wetboek
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
DNB	De Nederlandsche Bank
FTK	Financieel toetsingskader
IFF	International Flavors & Fragrances I.F.F. (Nederland) B.V.
IORP II	Institutions for Occupational Retirement Provision Directive
MSCI	Morgan Stanley Capital International
SFH	Sleutelfunctiehouder
RMC	Risicomanagementcommissie
VO	Verantwoordingsorgaan